

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Eva Vivian Štubelj

**Prvine sovražnega govora v člankih spletne različice revije
Mladina (primer istospolne tematike)**

Diplomsko delo

Ljubljana, februar 2016

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Eva Vivian Štubelj

**Prvine sovražnega govora v člankih spletne različice revije
Mladina (primer istospolne tematike)**

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Simona Kranjc

Ljubljana, februar 2016

Prvine sovražnega govora v člankih spletne različice revije Mladina (primer istospolne tematike)

V družbi sobiva nešteto kultur. Med njimi so tudi takšne, ki so bolj ranljive in občutljive zaradi svoje neobičajnosti. Med slednje sodijo tudi istospolni, ki se neprestano borijo za pravice, ki jim pripadajo. Večkrat zasledimo v tem in onem mediju ideološko podkrepljene sovražne izjave, naperjene proti omenjeni manjšini.

V diplomskem delu bom s pomočjo kritične analize diskurza iskala morebitni sovražni govor avtorjev spletne revije Mladina v dialogu z desno politično vejo ter ugotavljala, kakšno vlogo pri tem igra ideologija.

Ključne besede: sovražni govor, istospolnost, ideologija, kritična analiza diskurza, spletni mediji

In search for elements of hate speech within ideologically motivated articles of online review Mladina (towards homosexuality)

There are many societies living within cultural space. Among them we find some vulnerable and sensitive ones, such as homosexuals, who constantly fight for their rights. In online media we often see ideologically motivated hate speech towards this minority.

In this graduate thesis I will be looking for eventual ideologically motivated hate speech within articles of online review Mladina by the help of critical discourse analysis. I will pay attention to the dialogue between online review and right-wing politics.

Keywords: hate speech, homosexuality, ideology, critical discourse analysis, online media

Kazalo vsebine

1. Uvod	4
2. Ideologija.....	5
2.1 Splošno o ideologiji.....	5
2.2 Levica in desnica	7
2.3 Ideologija in semantika	10
3. Sovražni govor	11
3.1 O sovražnem govoru	11
3.2 Sovražni govor in svetovni splet	15
3.3 Regulacija ter samoregulacija sovražnega govora.....	16
4. Pragmatika, proces izbiranja in jezikovna sredstva.....	21
5. Razumevanje besedila	22
6. Novinarska objektivnost ter interpretativni žanr	24
6.1 Novinarska objektivnost.....	24
6.2 Informativna ter interpretativna zvrst.....	25
6.2.1 Interpretativna zvrst.....	25
6.3 Novinarska objektivnost in sovražni govor.....	27
7. Kritična analiza diskurza (KAD).....	28
8. Analiza	29
8.1 Mladina.....	29
8.2 Metodološki okvir in predmet analize	29
8.2.1 Metodološki okvir	29
8.2.2 Predmet analize: istospolnost, Družinski zakonik, afera bulmastifi, številka revije Ciciban, Cerkev	31
8.3 Analiza člankov	34
8.4 Poimenovanje istospolnih.....	53
8.5 Sklep	55
9. Zaključek	56
10. Literatura in viri.....	58

1. Uvod

Ideologija kot sistem prepričanj vpliva na sporočevalčevo tvorjenje besedila, prav tako pa vpliva tudi na razumevalca in njegovo sprejemanje teksta.

V vsaki družbi sobiva več skupin, ki niso enakomisleče. Če večina podpira eno mentaliteto, postane ta prevladujoča. Tipično slovensko mišljenje še vedno temelji na binomu telo – razum, narava – kultura, ne vidi pa vmesne možnosti med enim in drugim členom. Tako vsako razmišljanje, ki velja kot »ono drugo«, deluje kot tujek, ki bo kulturo okužil, če ga pravočasno ne ozdravimo. Na tem mestu se civilizacija začne spogledovati s sovražnostjo, ta pa se najprej začne širiti z jezikom. »Sovražni govor drugega dehumanizira, opredmeti in ga naredi razpoložljivega za zaničevanje« (Leskošek, 2006: 39). Sovražni govor povzroči ogromno, nepopravljivo škodo, saj so to besede, ki so izrečene s posebnim namenom, in sicer človeka ponižati, blatiti, sramotiti, prikazovati kot nehumano bitje in izmeček. Sama menim, da ko so besede enkrat izrečene ali napisane, postanejo realnost ter začnejo sobivati med nami. Takšna zaničevanja vplivajo na človekovo samopodobo, njegovo usodo, na mnenja drugega o njem.

V svojem diplomskem delu bom poskusila ugotoviti, ali avtorji člankov spletne revije Mladina v dialogu z desno politično strujo uporabljajo sovražni govor ter kako na to vpliva ideologija.

S pomočjo kritične analize diskurza ter poglobitve v pojem ideologije bom proučevala odkrito ideološko vpetost ustvarjalcev člankov spletne Mladine v problematiko istospolnosti ter z njo povezanih dogodkov.

Moja hipoteza je, da bo v pričujočih člankih ideologija vplivala na sporočevalčevo upovedovanje istospolne tematike. Ker se pisci Mladininih prispevkov odkrito spogledujejo z levo politično vejo, domnevam, da sovražnega govora proti homoseksualcem ne bo. Menim pa, da bom zasledila sovražni govor ali druge sporne oblike komunikacije, ki se jih bodo posluževali ustvarjalci Mladine, in bodo naperjene proti desničarsko usmerjeni publiki ter njihovem pogledu na tovrstno tematiko. Prav tako pa predpostavljam, da bom v analiziranih člankih zasledila sovražni diskurz na še enem mestu, in sicer citate ter povzetke spornih izjav pripadnikov desnice, ki jih bodo uporabili avtorji Mladine, da bi bralcu predstavili sovražno držo, mišljenje ter moralno zmoto pripadnikov desne struje.

2. Ideologija

Ker ideologija vpliva tako na sporočanje kot na razumevanje besedil, jo bom v tem segmentu diplomskega dela podrobneje predstavila, osredotočila pa se bom predvsem na razmerje med levico in desnico, saj obe strani v mojem delu igrata odločilni vlogi. Rada bi opozorila na dejstvo, da je definicij in mnenj, kaj je ideologija, mnogo, saj gre za večplasten pojem. V svojem delu se bom opirala pretežno na znanstvene raziskave Norberta Bobbia ter Teuna van Dijka, med slovenskimi raziskovalci pa bom izpostavila dognanja Mladena Dolarja, Nika Toša ter Jurija Verča.

2.1 Splošno o ideologiji

»Ideologije, kot so definirane tukaj, so sistem družbenih spoznanj, ki imajo pravzaprav *vrednotenjsko vlogo*,¹ saj zagotavljajo podlago za sodbo o tem, kaj je dobro in kaj ne, pravilno oziroma ne, in na ta način prav tako ustvarjajo osnovne smernice za družbeno dojemanje in medsebojno vplivanje. Zato se domneva, da so osnovni gradniki ideologij socio-kulturne vrednote, kot so Enakost, Pravica, Resnica ali Učinkovitost« (Van Dijk, 1995: 248). Van Dijk (1995: 248) nadaljuje, da omenjene vrednote niso zamejene, nekatere so bolj univerzalne od drugih, vsaka družbena skupina pa jih postavi v hierarhičnem zaporedju glede na pomembnost in njihovo vlogo znotraj svoje skupine. Poudarja še, da so ideologije urejene na različne načine, eden prevladujočih pa je tisti, ki ločuje ljudi na Mi in Oni (Van Dijk, 1995: 249). Avtor doda, da če je ena družbena skupina nenehno in trdno prikazana kot odgovorna za vsa negativna dejanja, takšno predalčkanje še pripomore k slabi podobi in nizkemu ugledu te skupine, kar nakazuje na to, da ima ideološko osnovo (Van Dijk, 1995: 261).

Dolar (2012: 62) trdi, da je pojem ideologije večznačen in težaven, večkrat pa uporabljen tudi kot zmerljivka. Navaja, da so pojem najprej začeli uporabljati francoski misleci konec 18. stoletja. Najvidnejši med njimi je bil Destutt de Tracy, ki je razvoj svoje teze o pomenu pojma črpal iz razsvetljenstva. Ideologi so bili povečini antiklerikalci, Napoleonu pa so politično pomagali priti na oblast. V tem pomenu je imela ideologija nevtralno pomensko vrednost, preučevala je vse ideje, zato je njen pomen sovpadal s pojmom znanosti oziroma znanosti o idejah (Dolar, 2012: 62). Pojem izgubi svojo nevtralnost na polovici 19. stoletja, ko ga ponovno definirata Marx in Engels ter mu pridata slabšalno in kritično noto, saj je zanj to sprevrnjena zavest, ki je docela zlagana in zaslepljena. Ta zaslepljenost in napačne ideologije

¹ Podčrtal avtor.

naj ne bi izhajale iz človeka samega, pač pa iz odtujenega sveta, katerega lahko spremenimo le, če spremenimo ideje v glavi vsakega individuuma (Dolar, 2012: 63).

Dolar (2012: 63) sklene definicijo o nevtralnem ter kritičnem pomenu ideologije z naslednjo mislijo:

Za nevtralno rabo ideologija pomeni, denimo, skupek določenih idej, predstav, prepričanj in verovanj, ki so skupna določeni družbeni skupini, sloju, razredu, narodu itn. Ta raba se ne opredeljuje do teh idej, temveč jih skuša le objektivno opisati in nemara razložiti njihovo funkcijo na družbenem prizorišču. Na drugi strani je, precej bolj pogosta, kritična raba, po kateri je ideologija vselej močno zaznamovan pojem, zaznamovan z zaslepljenostjo, omejenostjo, zgrešenostjo, sprevidom.

Van Dijk v prispevku *Ideology and discourse analysis* definira ideologijo kot skupek idej, ki tvorijo sistem prepričanj. Poudarja, da ravno tako, kot ne obstaja osebni jezik, tudi ni lastne ideologije posameznika, ampak le takšna, ki obstaja znotraj širšega družbenega kroga (Van Dijk, 2006: 116). Na tem mestu izpostavi, da ideologije med drugim niso nujno negativne, prav tako niso nekakšne napačne zavesti ali vedno dominantne entitete (2006: 117).

Van Dijk (2006: 116) povzame, da ideologija sestoji iz družbenih predstav, ki definirajo družbeno identiteto skupine, tj. njena skupna prepričanja o temeljnih pogojih in načinu obstoja ter razvoja.

Toš (1992: 211) pa pripisuje ideologiji naslednji pomen: »Z ideologijo označujemo celoto življenjskih pogledov in mišljenj; posameznik, ki ga pri tem opazujemo, živi in dela v določenem družbenem okolju, ima določen družbeni položaj, položaj pri delu, določeno kakovost življenja, življenjski stil itd. Te objektivne situacije delujejo na oblikovanje stališč posameznika, ki so v tem kontekstu povsem funkcionalno določena kot izraz potreb in interesov.« Stališča in vrednote se oblikujejo že v mladostništvu ter pomagajo posamezniku preživeti skozi življenje. Toš (1992: 212) meni, da je ideologija pomembna, ker človeku pomaga formirati sodbo.

V članku *Discourse, racism and ideology* van Dijk postavlja ideologijo na stičišče med družbenimi strukturami in spoznavnimi predstavami o članih socialnih skupin. Ideologije so spoznavne v tem smislu, da so last spomina in uma. So družbene entitete, ker so pridobljene oziroma priučene, zamenljive in deljive med socialnimi udeleženci, ne le kot posamezniki, temveč kot član skupine ali institucije (Van Dijk, 1996: 7). Van Dijk (1996: 8) še navaja, da ideologije ne določajo ravnanja posameznih članov skupin, ravno tako kot materni jezik ne odloča o tem, kaj je potrebno povedati.

»Ideologije so tipične lastnosti družbene zavesti skupine« (Van Dijk, 1996: 9). Avtor razvije tezo in doda: »Družbeno zavest lahko razumemo kot mrežo pol neodvisnih in povezanih posameznih umov, ki med seboj delijo družbeno predstavo, pridobljeno skozi zaznavanje, sodelovanje in sporazumevanje« (Van Dijk, 1996: 9). Izrečeno primerja z metaforo računalniške mreže, ki jo predstavlja družbena zavest, znotraj katere vsak posamezni računalnik drži svoje lastne ter edinstvene informacije, vendar lahko komunicira z drugimi posameznimi računalniki zaradi enotnega operacijskega sistema, enakih programov ter informacij, ki jih delijo med sabo. Potemtakem, meni van Dijk (1996: 9), ideologije predstavljajo osnovne družbeno-kognitivne programe, ki kontrolirajo in koordinirajo družbene navade članov skupine.

2.2 Levica in desnica

Pri opredeljevanju ideologije glede na levo in desno stran si bom večinoma pomagala z deloma Jurija Verča *Kaj je levica?* ter Norberta Bobbia *Desnica in levica*.

Sam izraz levica izhaja iz Pariza, leta 1789, torej iz časa francoske revolucije, in sicer se nanaša na sedežni red pri razpravi o Deklaraciji človekovih pravic. Levo od predsedujočega so sedeli revolucionarji, v sredini liberalci, desno pa konservativci (Verč, 2009: 147).

Verč v članku *Kaj je levica?* primerja levico z desnico, ki skupaj tvorita antitetično diado političnega prostora.² »Skupaj predstavljata antitetično diado v političnem prostoru, ki ju že več kot dve stoletji uporabljajo za opis soočanja ideologij in gibanj in se nanje na izrazito konflikten način naslavljajo pri delitvi ne le političnega vesolja, temveč tudi vesolja misli in delovanja. Problematičnost predstavitve se kaže pri samih izrazih 'levica – desnica', ki sta še danes nabita s čustvenim nabojem, da razvnmata duhove do te mere, da ju uporabljamo tako za poveličevanje kot zaničevanje« (Verč, 2009: 145).

Na podlagi raziskovanja italijanskih mislecev Verč (2009: 147) opredeli obe strani. Za levo trdi, da je bolj optimistična, progresivna, ima vero v človeka ter v pravično družbo, pojem emancipacije jim je zelo blizu ter se zavzema za nižje in delavske sloje, desna pa se oklepa preteklosti, tradicije, dediščine ter izročila.

V predgovoru k delu Norberta Bobbia *Desnica in levica* Sedmak (1995:7) izpostavi bistveno vprašanje, ki si ga zadaja Bobbio v svojem delu, in sicer, je delitev na levico in desnico, ki zadnjih 200 let dominira v političnem prostoru, vendarle še upravičena, in v primeru, da je,

² Definicija je slična Bobbijevi, ki jo omenjam v nadaljevanju.

kakšna so merila delitve omenjene diade. Bobbio (1995: 35–36) za dvom v obstoj klasične diade ter njeno izginjevanje krivi predvsem krizo ideologij, še bolj kot to pa izpostavlja uvedbo tretje možnosti, sredine, ki je tisti vmesni prostor med začetno levico in končno desnico (ter obratno), in ki zaseda sredinski prostor. V političnem dialogu moramo sredinsko pot razumeti ne kot kompromis ene z drugo, temveč kot pot, ki presega tako eno kot drugo stran (Bobbio, 1995: 39). Odločilni zgib za izginjanje antitetične diade levo – desno pa avtor vidi v popolnoma drugačnih razmerah, v katerih živimo dandanes; etiketa levo in desno, ki je bila nekoč razmejena z nedvoumno mejo, je danes le medlo ločena, politična gibanja obeh strani govorijo podobne stvari, volilni programi ter cilji pa so si prav tako sorodni (Bobbio, 1995: 46). Na tem mestu naj omenim, da je Bobbio pisal to delo z zavestjo o italijanski politični situaciji, sama pa si upam trditi, da je napisano aktualno tudi za trenutni slovenski politični prostor.

Bobbio (1995: 46) meni, da ne obstajata le ena levica ter ena desnica, temveč številne, tako ene kot druge. Med njimi so najbolj značilni skrajneži ene in druge ter zmerneži ravno tako ene in druge, ta diada skrajnosti in zmernosti pa se ne sklada z dihotomijo levica – desnica. Avtor (1995: 52) celo trdi, da obstajajo stične točke obeh skrajnih ekstremističnih skupin, kot takšno navede prav protidemokracijsko ter doda, da se skrajnosti praviloma stikajo. Fašizem, kot skrajno politično krilo desnice, kot tudi komunizem, levičarsko ekstremistično politično krilo, sta v prejšnjem stoletju zaostila antitetično diado desnice in levice. Spričo težke zgodovinske situacije in krize sta bila oba zmerna člena ene in druge struje primorana skleniti zavezništvo in prevlado svojih skrajnih kril.

»'Desnica' in 'levica' sta antitetična izraza, ki ju že več kot dve stoletji ponavadi uporabljajo za to, da bi opisovali soočanje ideologij in gibanj, ki se nanje na izrazito konflikten način deli vesolje politične misli in delovanja« (Bobbio, 1995: 33). Avtor nadaljuje, da sta izraza glede na antitetičnost izločujoča, saj nobena doktrina ne more biti sočasno tako desna kakor leva. Termina levica in desnica sta v političnem besednjaku prisotna vse od 19. stoletja, da bi ponazorila dva nasprotna si politična pola (Bobbio, 1995: 84). Poleg teh izrazov pisec navaja še nekaj drugih antitetičnih parov (npr. beli in črni, progresivni in konservativni), vsem nasprotnim si izrazom pa je skupno to, da vsak člen binoma predstavlja nasprotje drugemu. Nikdar ni mogoče biti hkrati črn in bel, napreden in konservativen ali lev in desno.

V splošnem besednjaku ter v prvotnem pomenu ima pridevnik desni pozitivno konotacijo, levi pa negativno, zatrjuje avtor. V političnem vokabularju pa se strinjam z Bobbijem (1995: 69), ki trdi, da sta oba člena para levica – desnica lahko tako pozitivna kot negativna, saj je

obravnavanje obeh struj odvisno od gibanj in skupin ljudi, ki so pripadniki enega ali drugega političnega krila. Bobbio (1995: 70) se ustavi pri razlikovanju obeh členov diade še pri veri, kjer izpostavi dejstvo, da je največkrat razmejitev med levico in desnico prav religija – leva politična stran je bolj ateistična in posvetna, desna pa nabožna.

Confrancesco (v Bobbio, 1995: 75) prepozna osnovno lastnost oziroma temeljni cilj enih in drugih, kjer so privrženci desne struje naravnani na tradicijo ter njeno reševanje, pripadniki leve pa se zavzemajo za emancipacijo.

Ravelli (v Bobbio, 1995: 83) pa meni, da ne levica in ne desnica nista absolutna koncepta. Ker sta oba relativna, sta zato časovno pogojena, torej vsebina pojma desnice ali levice ni dokončna; v različnih časih imata oba koncepta različno vsebino. Za jasno razumevanje diade moramo vedeti, da nekaj, kar stremi k levemu, ne more biti sočasno tudi desno, saj se pojma izključujeta.

Bobbio (1995: 20) trdi, da je temeljno vodilo levice enakost. Skupaj z idealoma svobode in miru tvori bistvena merila za ločevanje levice od desnice in so hkrati ultimativni cilji za katere se bojuje levica (Bobbio, 1995: 87). V ospredju se pojavlja vprašanje naravnih ter družbenih (ne)enakosti. Egalitarna doktrina skuša naravne neenakosti omiliti, družbene, ki naj bi predstavljale v svetu večji del, pa omejiti oziroma odstraniti, saj so po njihovem mnenju spremenljive. Neegalitarist pa meni, da pretežni del vseh neenakosti izhaja iz narave in jih tako ni moč odstraniti. Egalitaristi so tisti, ki pri ocenjevanju in sprejemanju dajejo poudarek na enakost, čeprav vedo, da obstajajo ljudje tako enaki kot neenaki. Enakosti in sožitju pripisujejo večjo vrednost, ne osredotočajo se na neenakost. Neegalitaristi, torej desna struja, pa, izhajajoč iz istega dejstva, dajejo poudarek na različnost (Bobbio, 1995: 94). »Egalitarist je tisti, ki nagiba k zmanjševanju razlik, neegalitarist pa tisti, ki jih poudarja« (Bobbio, 1995: 97).

Po mojem mnenju je ena pomembnejših tez Bobbia ta, da se ideal enakosti običajno povezuje z idealom svobode, oba skupaj pa sta obravnavana kot vrhovna. Tvorita idealno sožitje družbe brez delanja razlik med posamezniki (Bobbio, 1995: 99).

Ker egalitarnost stremi k odstranjevanju ovir, naj na tem mestu poudarimo, da levica (tako komunisti kot socialisti) želi eliminirati to, kar je že vse od antike delalo razlike med ljudmi – to je zasebna lastnina (Bobbio, 1995: 107).

Tudi Toš (1992: 218–219) meni, da so levi skeptični do vprašanja lastninjenja, čislajo pa solidarnost, so strpní do priseljencev in tolerantni do netradicionalne spolne morale, podpirajo opravljanje aborta ter zavračajo vpliv Cerkve na politiko. Desni pa, obratno, ne priznavajo

pomembnosti liberalizmu, temveč se zavzemajo za konservatizem, niso strpni do priseljencev in ljudi z netradicionalno spolno usmeritvijo, ne podpirajo splava, dopuščajo vmešavanje duhovščine v politično veselje.

Socialistična gibanja in z njimi levica, s katerimi vleče vzporednico že več stoletij, so poleg priznavanja svoboščin pridobila še priznavanje socialnih pravic, ki so se začele pojavljati po prvi svetovni vojni v državnih ustavah, bile pa so posvečene tudi v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah. Pravice do dela, zdravja, šolanja so egalitaristične pravice in so razlog za obstoj socialnih pravic (Bobbio, 1995: 98).

2.3 Ideologija in semantika

Van Dijk v sestavku *Discourse semantics and ideology* proučuje ne le to, da ideologije vplivajo na pomen diskurza, temveč tudi to, kako usmerjajo in vodijo semantično strukturo diskurza (1995: 243). »Če se vzame, da so ideologije v družbah po možnosti ustvarjene in ponovno ustvarjene s pomočjo oblik teksta in govora družbenih akterjev kot članov skupin, se zdi verjetno, da so nekatere semantične strukture bolj učinkovite kot druge« (Van Dijk, 1995: 243). Avtor meni, da ideologija z izborom ustreznih besed nadzoruje in upravlja s pomenom diskurza. To trditev podkrepi s primeri člankov iz časopisa *New York Times*, kjer so uporabljene besede terorist in sociopat namesto musliman. Skozi še vrsto člankov s podobnim besednim izborom prihaja do zaključka, da je izbor in pomen stavkov, samostalnikov, pridevnikov itd. lahko tarča oziroma sredstvo, s katerim je izkazana ideološka vsebina v obliki vrednotenjskih konceptov govorečega (Van Dijk, 1995: 259).

Van Dijk (1995: 268) poudarja, da je važno orodje diskurzivne semantike tudi namigovanje oziroma nakazovanje, saj pomen ni vedno izražen naravnost. Da pa se to dejanje lahko popolnoma uresniči in udeleženci govornega dejanja vedo, kateri pomen besede je mišljen v konkretnem kontekstu, morajo deliti vsi akterji znotraj diskurza širše kulturološko in jezikovno znanje.

Sama po proučenem sestavku razumem, da je semantika uporabljena (morda celo izrabljena) kot ideološki inštrument, s katerim sporočevalec vpliva na dojemanje in razumevanje besedila pri naslovniku.

3. Sovražni govor

3.1 O sovražnem govoru

V Sloveniji so rasizem, netoleranca in sovražni govor tako v političnem kot javnem življenju do dobra zasidrani in sploh samoumevni, kot izgovor pa se redno izrablja svoboda govora (Campos Ferreira idr., 2012). Campos Ferreira s sodelavci (2012: 204) v reviji *Teorija in praksa* govorijo o namenu sovražnega govora, ki je »človeka ponižati, prestrašiti, poslabšati njegov družbeni položaj, spodbuditi nasilje, prikazati ga kot tretjerazredno necivilizirano bitje idr. glede na rasne, etnične, spolne, religiozne, nacionalne in telesne izvore ter značilnosti manjšin.« Sovražni govor oziroma jezikovna sredstva, s katerimi se uresničuje, pa prepoznava jezikovna stilistika.

K. Erjavec (2013) v intervjuju za MMC definira sovražni govor, in sicer poudari, da gre v vsakem primeru za zmuzljiv pojem, ki ga družboslovje razume v takšni maniri: »Družboslovje sovražni govor razume v širšem smislu, in sicer pravi tako: sovražni govor je artikulacija, ki zmerja, žali, ustrahuje ali spodbuja k nasilju in sovraštvu – to je en ključni element – ali pa k diskriminaciji, in sicer na podlagi rase, etničnega izvora, religije, spola, fizičnega stanja, invalidnosti, spolne usmerjenosti, političnega prepričanja itd.« (Karmen Erjavec za MMC) Trdi še, da problem sovražnega govora nastane že v šolskem sistemu, ki učencev ne uči sporazumevanja, podprtega z argumenti, in prav tako v politiki, ki legitimira sovražni govor, sklicujoč se na sovražne komentarje. Dokler bo politika delovala na takšen način, tudi sami novinarji ne bodo znali prepoznati sovražnega govora v izjavah, kaj šele širša javnost. K. Erjavec izpostavi, da je bistvena težava v pravosodju sledeča, in sicer po kazenskem zakoniku se mora prepoznati namera in grožnja, ki spodbujata k nasilnim dejanjem.

Završnik (2006: 51) s kriminološkega in kazenskopravnega vidika zatrjuje:

Sovražni govor je posplošujoča oblika izražanja, ki ne meri na točno določeno osebo, in je motivirana v celoti ali delno na osnovi rasnih, etničnih, religioznih, spolnih in drugih predsodkov, ki temeljijo na osebnih okoliščinah (tj. diskriminatorna). Pojavlja se lahko kot ustno izrečena ali pisana beseda, glede na diskriminatorno osebno okoliščino lahko govorimo o rasizmu, seksizmu, ksenofobiji, homofobiji, šovinizmu, ginfobiji, antisemitizmu, antiislamizmu itd.

Sovražni govor že od nekdaj spremlja družbo, le da se je v postmodernem času še okrepil na račun kapitalističnih dihotomij bogati – revni, zahodni oziroma. razviti svet – nerazviti, izključevanja iz družbe marginalnih, neprevladujočih skupin, tesnob in fobij. Sovražni govor Završnik (2006: 51) povezuje s kriminaliteto iz sovraštva, njuno povezavo pa pripisuje

postmodernim psiho-socialnim kapitalističnim razmeram. Kdo je kriv in odgovoren za sovražne besede, se sprašuje Završnik in nam najprej ponudi dekonstruktivistično tezo, da družba in subjekt nista ločeni entiteti. Govorec širi sovražni govor v imenu družbe, kolektivne ideje, je nekakšen glasnik, prenašalec sovražnih idej iz svojega diskurzivnega okolja. Na tak način posameznik ne more biti kaznovan, saj izjave niso njegove, pač pa del širšega kolektiva. Subjekt znotraj dekonstruktivistične ideje naj bi bil namerno izdelan, da prikrije izvor sovražnih besed (Završnik, 2006: 60).

Problematika sovražnega govora je med ljudmi deležna različne percepcije, meni Vezjak (2006: 45). Eni trdijo, da gre le za svobodo govora in se s tem postavijo sovražnemu govoru v bran, drugi pa izjavo prepoznajo preprosto kot sovražno, napadalno, diskriminatorno in s tem kaznivo. To ugotovitev Vezjak (2006: 45) ponazori s svojim kritičnem stališčem do sociologa Makaroviča, ki v svoji kolumni v *Delu* brani državnozborsko sovražno izjavo poslanca Pavla Ruparja, ki bi poslankama Majdi Potrata in Majdi Širca v razpravi o predlogu zakona o registraciji istospolnih zvez odredil obvezen pregled mednožja, s katerim bi ugotovil njun spol. Makarovič, sklicujoč se na idejo sofizma, da nebivajoče ne biva, trdi, da sovražnega govora v Sloveniji ni, in se, opozarja Vezjak (2006: 46), tako kot že nekaj drugih avtorjev, sklicuje na svobodo govora. Ponovno pa se srečujemo z nepopolno definicijo sovražnega govora, predvsem v odnosu do svobode govora. Sama menim, da je tanka meja med enim in drugim. Opažam, da je svoboda govora izvrsten mehanizem oziroma izgovor predvsem v političnem in pravnem svetu, kjer vsakdo lahko pove, kar želi, četudi je sovražno naravnano. Vselej se lahko skrije za masko svobode govora in na takšen način opere svoje ime. Drugi primer, ki ga navaja Vezjak (2006: 47), je Terškova obramba sovražne izjave Zmaga Jelinčiča Plemenitega o kastraciji pedofilov. Žigosanje ter stigmatizacija domnevnih prestopnikov po mnenju pravnega strokovnjaka Andraža Terška ni sporno dejanje, zato torej ni kaznivo. Tudi ta se sklicuje na svobodo govora in trdi, da vsakršno zavzemanje za fizično nasilje še ni sovražni govor, četudi zajema sovražne izjave, in zato ne sme biti kaznovano. V nasprotnem gre za kršenje načel demokratične svobode (govora). Po Teršku besede ne morejo biti sovražne, vse dokler ne prispevamo ali pozivamo k dejanski nevarnosti (Vezjak, 2006: 48).

Na podlagi zaskrbljenosti in ugotovitev raznih institucij ter komisarja za človekove pravice, Alvara Gill-Roblesa, Hanžek (2006: 30) razmišlja, da je v Sloveniji velik problem sovražni govor politikov. Očitno je že prepoznan v svetu, kako pa je s tem na domačih tleh? Večina ljudi ga ne prepozna oziroma se zadovolji z mislijo, da gre za neprimerno šalo. Med posamezniki, ki sovražnost prepoznajo, prevladuje mnenje, da je o spornih izjavah politikov

bolje molčati, kakor pa odreagirati. Hanžek (2006: 31) v medijskem pisanju in govorjenju o izjavah politikov vidi reklamno potezo, s katero si zagotovijo socialno in ekonomsko varnost. Je govorjenje ali pisanje slabo ali dobro, ni važno, pomembno je le, da se sliši in govori. Ker so takšna dejanja izredno privlačna za medije, se med ljudmi le težka pozabijo. Na ta način postaja sovražni govor del čisto sprejemljivega, običajnega govora.

Čeprav nekateri trdijo, da je internetno izražanje nestrpnosti za nekatere sproščujoče (češ, bolje je izražati nestrpnost virtualno, kakor pa v resničnem svetu), Hanžek (2006: 31) trdi nasprotno, posebej če so takšne izjave motivirane s strani politikov. Predsodki zlahka prerastejo v orodje agresije, preganjanja ter prepuščanja ogroženih skupin v milost in nemilost. Nevarnost sovražnega govora Hanžek (2006: 32) ponazori s primerom zaničevanja, degradiranja ter diskriminiranja Židov s strani Nemcev. Slednji so s karikaturami podpihovali sovraštvo in nestrpnost do Židov (še do duševno bolnih, Romov, homoseksualcev itd.), kar pa je v rezultatu pripeljalo do fizičnega obračuna, ožigosanja ter končno do genocida in holokavsta. S tem pokaže avtor, da je meja med nedolžnimi šalami in resničnim obračunom zelo tanka. Ljudje, ki širijo nestrpnost, se sklicujejo na 39. člen Ustave RS, ki zagotavlja svobodo izražanja, istočasno pa isti ljudje pozabljajo na 63. člen Ustave RS, ki prepoveduje spodbujanje k nasilju (Hanžek, 2006: 33). Od besed k dejanjem pa preide kaj hitro, pravi Hanžek. Orodje nestrpnosti je šokiranje in provokacija. Ko enkrat na govorni ravni dosežejo vrhunec, se to stopnjuje še dlje, in sicer v fizični obračun – linč (Hanžek, 2006: 34). Temu pogosto pripomorejo tudi politiki, spletni anonimneži ter novinarji v medijih. Intenziteta in tip sovražstva sta v različnih časih različna, velikokrat nanju vpliva stanje v družbi v tistem trenutku. Enkrat so na udaru Romi, drugič istospolni, potem invalidi, brezposelni itd. Kar imajo skupnega te marginalne skupine, navaja Hanžek (2006: 34), je to, da se borijo proti sovražnemu govoru ter diskriminaciji. So pa s strani nestrpnosti označeni za tiste, ki so najbolj nestrpni.

Tudi V. Leskošek (2006) potrjuje dejstvo, da je sovražni govor še zelo neraziskano področje. Jasno je, da gre za prepričanje, da so nekateri ljudje manjvredni, ker pripadajo neki skupini. »Glavni cilj sovražnega govora je razčlovečiti tiste, proti katerim je usmerjen, njegov namen pa je ponižati, prestrašiti, vzpodbuditi nasilje in druge akcije glede na rasne, etnične, spolne, religiozne, nacionalne ter telesne izvore in značilnosti teh skupin« (Leskošek, 2006: 37). Avtorica poudari, da gre tu za pisno in govorno komuniciranje, ne pa tudi za neverbalna ter fizična dejanja.

K. Erjavec (2012: 95) na podlagi opravljene raziskave ugotavlja, da več kot ena tretjina sodelujočih intervjuvancev oziroma novinarjev³ ne zna definirati, kaj sovražni govor sploh je, ostali dve tretjini vprašanih pa razlikuje med konceptoma sovražnega in napadalnega govora. Jasne meje med napadalnim in sovražnim govorom ni, je mnenja K. Erjavec (2012: 99), ki jo je prepričal nazor Lawrencea (v Erjavec, 2012: 99), da je napadalni govor predvsem žaljiv osebno, je nevljuden in nespodoben, sovražni govor pa žali na osnovi kulturnih predsodkov o manjvrednosti skupine. Najprepoznavnejša oblika napadalnega govora so kletvice. Ne glede na ohlapno mejo med napadalnim ter sovražnim govorom je med njima nujno potrebno razlikovati zaradi pravnih in družbenih posledic. Ker novinarji svoja znanja posredujejo širši javnosti in s tem nanjo in na njihovo vedenje močno vplivajo, je bistvenega pomena, da sami znajo ločiti med sovražnim in napadalnim govorom.

K. Erjavec (2012: 95) nadalje ugotavlja, da imajo novinarji negativen odnos do sovražnega govora in ga povezujejo z agresijo in nasiljem. Avtorica (prav tam) raziskave se strinja z van Dijkom, da so poleg politikov za rabo sovražnega govora v družbi odgovorni tudi novinarji, saj širši množici posredujejo svoje lastno vedenje o svetu. Prav zato pa je pomembno, meni Erjavčeva, da se naredi raziskava, če ti novinarji sploh vedo, kaj sovražni govor je in kako se loči od napadalnega. Meni, da je vprašanje sovražnega govora povezano z obravnavo svobode govora in demokracije (Erjavec, 2012: 96).

Za boljše razumevanje koncepta spornih oblik komunikacije Vehovar s sodelavci (2012: 171–174) predstavi in razčleni tri skupine spornih oblik komuniciranja: neprimerni govor, nesprejemljivi govor ter kaznivi sovražni govor. V največ primerih na slovenskem ozemlju gre za *neprimerni govor*, to je govor brez pravne podlage za sodno obravnavo; tu gre večinoma za družbeno nespodobno in amoralno rabo jezika, kot so vulgarni izrazi, kletvice ter žalitve. To je področje svobode govora, kamor država ne sme posegati (le v izjemnih primerih). Takšno izražanje je lahko interno samoregulirano s kodeksi in pravilniki. Večinoma so to okolja, kamor vstopamo prostovoljno (šola, cerkev, društva itd.) in se zato tudi moramo držati njihovih notranjih regulativ. Enako je tudi na spletnih mestih, kjer ima lastnik vso pravico, da postavi interna pravila obnašanja. Najozžje področje sporne komunikacije je *kaznivi sovražni govor*, kjer gre za sporno obliko komuniciranja z razpihovanjem javnega spodbujanja sovraštva, nestrpnosti in nasilja proti določenim

³ Sodelovalo je 128 novinarjev petih najbolj branih slovenskih časopisov ter treh osrednjih televizijskih programov.

skupinam, ki se po uradni dolžnosti preganja po 297. členu Kazenskega zakonika⁴. Takšne oblike komunikacije je izredno malo, v večini primerov gre za nestrpnost do etničnih in istospolnih skupin. Tretja oblika sporne komunikacije je *nesprejemljivi govor*. Tu komunikacije ne obravnavamo po že omenjenem 297. členu Kazenskega zakonika, pač pa po drugih členih istega zakonika (ogrožanje varnosti, čast in dobro ime) ali po drugih zakonih (kot primer Zakon o medijih). Največkrat gre za civilne tožbe posameznikov zaradi na primer ogrožanja varnosti, blatenja imena, razžalitev. Res je, da takšna razmejitev v praksi praktično ni mogoča, bolj verjetno je, da se te tri oblike spornega komuniciranja prelivajo iz ene v drugo, še posebej gledano s sociološkega vidika.

3.2 Sovražni govor in svetovni splet

Gorjanc (2005) pojasni prevezavo med medijskim in spletnim diskurzom ter diskurzom institucionalizirane politike. Trdi, da spletni diskurz določa kibernetški prostor, kjer časovne ter krajeve zamejitve ne obstajajo več.

Vehovar s sodelavci (2012: 171) v empiričnem delu analize na podlagi telefonskih in elektronskih anket ugotavlja, kako slovenski uporabniki interneta razumejo termin sovražni govor. Potrdi hipotezo, da jih večina sploh ne prepozna sovražnega govora na spletu, ostali pa težko ločijo med spornimi oblikami komunikacije, kot so kaznivi sovražni govor, nesprejemljivi govor ter neprimerni govor, saj je sovražni govor razumljen izjemno ohlapno. Avtorji še poudarjajo, da je kaznivi sovražni govor neposredno vezan na problematiko (marginalnih) družbenih skupin. Tu ne gre za z grožnjami, žaljivkami in obrekovanjem ogrožene posameznike⁵; vse naštetu pa je običajno napačno interpretirano kot sovražni govor. Razumevanje sovražnega govora je pri nas raznoliko (Vehovar idr. 2012: 173). Na eni strani liberalni uporabniki interneta zanikajo obstoj problema sovražnega govora in se sklicujejo na pravico svobode izražanja. Tudi nekatera velika imena slovenskega intelektualnega prostora zanikajo obstoj sovražnega govora na internetu, češ da gre za manj pomembno problematiko, ki na nas ne more vplivati, saj lahko svobodno zapustimo spletno stran takrat, ko nam paše (Vehovar idr., 2012: 173). Na drugi strani pa je omenjen termin razumljen precej široko (od razžalitev, kletvic, vulgarizmov), kjer je pričakovan tudi sodni pregon. Politično obračunavanje je primer, kjer se sovražni govor obravnava z dvojnimi merili, ko se vsakršno

⁴ Kazenski zakonik (2012) je predstavljen v poglavju Regulacija ter samoregulacija sovražnega govora.

⁵ Na tem mestu naj sama dodam, da se sovražni govor, naperjen zgolj proti posameznikom, v obliki groženj, obrekovanja, razžalitev ter zaničevanja pravno kaznuje na podlagi 158.–162. člena Kazenskega zakonika (2012).

nestrinjanje razume kot sovražno, češ da je sovražni govor govor mojega sovražnika (Vehovar idr., 2012: 173). Avtorji opozarjajo tudi na ozko razumevanje problematike kaznivega sovražnega govora, predvsem njegove pravne podlage. Lahko je komunikacija skrajno seksistična, rasistična, ksenofobična in še drugače sovražno nastrojena, če gre zgolj za izražanje misli in idej ter ne za pozivanje k fizičnemu nasilju, pravna podlaga za inkriminiranje takšnega dejanja ne obstaja (Vehovar idr., 2012: 176).

3.3 Regulacija ter samoregulacija sovražnega govora

Ker ni točne razmejitve med pojmom sovražni govor ter svoboda govora, ki je ena temeljnih človekovih pravic, naj v tem delu predstavim slednjo. Na podlagi regulacije in samoregulacije se vidi, kako zelo težko je ločiti svobodo govora od sovražnega. »Svoboda izražanja je ena izmed temeljnih človekovih pravic.« (Kovačič, 2001: 178) Tako smelo začne svoj sestavek Kovačič, ki v nadaljevanju navede še vrsto mednarodnih instrumentov, ki urejajo področje človekovih pravic, med njimi pa so najpomembnejši: Splošna deklaracija o človekovih pravicah, Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, Evropska konvencija o človekovih pravicah ter Ustava RS.

19. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah (1948) pravi: »Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, všteti pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimkoli sredstvi in ne glede na meje.« (Splošne deklaracije o človekovih pravicah)

Tudi Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (sprejet leta 1966, veljaven od 1976. leta) določa podobno. V drugem odstavku 19. člena trdi: »Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja; s to pravico je mišljeno svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na državne meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug svobodno izbran način.« Tudi 1. odstavek istega člena štejem kot pomembnega, saj trdi, da »nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojih mnenj.« Sama bi dopolnila Kovačiča in na tem mestu omenila še oba odstavka 20. člena. Prvi odstavek obsoja napeljevanje na vojno: »Vsakršno propagiranje vojne mora biti z zakonom prepovedano.« V drugem odstavku pa obsodijo oblike hujskanja, ki spodbujajo nasilje ter diskriminacijo: »Vsako hujskanje k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju, mora biti z zakonom prepovedano.« (Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah)

Na evropskih tleh ima posebno težo na področju zagotavljanja človekovih pravic Evropska konvencija o človekovih pravicah (polno ime: Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin) iz leta 1994, ki pravico do svobode izražanja narekuje v 10. členu:

Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij. Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podvrženo obličnostim pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali zločinov, za zavarovanje zdravja ali morale, za zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

Kovačič pojasnjuje, da je svoboda izražanja v večini k demokraciji stremečim državam tudi ustavno zagotovljena pravica.

V naši državi je svoboda izražanja zagotovljena z 39. členom Ustave RS (1991):

»Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja.« Sami pa se poleg omenjenega zdi pomemben še 63. člen (prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni), katerega prvi odstavek se glasi: »Protiustavno je vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti.« Ponovno pa je obsojeno spodbujanje k vojni, in sicer v drugem odstavku: »Protiustavno je vsakršno spodbujanje k nasilju in vojni.« (Ustava RS)

Poleg zgoraj omenjene pravne regulative, ki se zdi bistvena Kovačiču, bi sama dodala še sledeči, ki sta za moje pojme prav tako izrednega pomena: Kazenski zakonik ter Zakon o medijih.

297. člen Kazenskega zakonika (2012)⁶ obsodi javno spodbujanje sovraštva, nasilja in nestrpnosti; menim, da so najpomembnejši prvi trije odstavki omenjenega zakonika. Prvi obsodi javno spodbujanje sovraštva, nasilje ter nestrpnost: »Kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini,

⁶ Sprejel Državni zbor RS na seji 20. maja 2008, pričujoča različica pa je novejša, in sicer iz leta 2012.

in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, se kaznuje z zaporom do dveh let.« Drugi odstavek se osredotoča na kaznivo dejanje zanikanja hudodelstev zoper človeštvo: »Enako se kaznuje, kdor na način iz prejšnjega odstavka javno širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršnokoli pomoč pri rasistični dejavnosti ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije.« Tretji odstavek je pomemben za moje diplomsko delo, saj poudarja odgovornost urednika spletnih strani: »Če je dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja ali na spletnih straneh se s kaznijo iz prvega ali drugega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorni urednik oziroma tisti, ki ga je nadomeščal, razen če je šlo za prenos oddaje v živo, ki ga ni mogel preprečiti ali za objavo na spletnih straneh, ki uporabnikom omogočajo objave vsebin v dejanskem času oziroma brez predhodnega nadzora.« (Kazenski zakonik (KZ-1))

Predstavila bom še tri člene Zakona o medijih (2006), saj analiziram spletno občilo in je zatorej umestno. 6. člen pravi: »Dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij in odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, na avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi, ter na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela.« Vidimo, da so novinarji sami odgovorni za svoje početje, pri tem pa je priporočljivo, da se ravna po kodeksih. 8. člen zagotavlja prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti: »Prepovedano je z razširjanjem programskih vsebin spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni, ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost.« V 18. členu omenjenega zakonika igra odgovornost urednika za podane informacije pomembno vlogo: »Odgovorni urednik odgovarja za vsako objavljeno informacijo, če ta zakon ne določa drugače.« (Zakon o medijih)

Milosavljević (2012: 112) ugotavlja, da uredniki spletnih portalov ne ločijo med sovražnim govorom in kletvicami ter razžalitvami; to dejstvo je zaskrbljujoče, saj očitno ne vedo, kaj sovražni govor sploh je in hkrati slabo poznajo pravni okvir. Kot posledica je urednikova individualna odločitev, kako v primeru sovražnega govora ukrepati. V analizi se

Milosavljević ukvarja z vprašanjem, kako uredniki spletnih portalov razumejo ter dojemajo sovražni govor in kako je ta v slovenski medijski samoregulaciji⁷ in regulaciji⁸ opredeljen. »Način, kako si sovražni govor interpretirajo uredniki, in predvsem vprašanje, ali je sovražni govor v regulacijskih in samoregulacijskih dokumentih, ki urejajo delovanje množičnih medijev, dovolj natančno in nedvoumno opredeljen, je s širšega družbenega konteksta pomemben z vidika omejevanja svobode govora in svobode izražanja ter z vidika, ali je tovrstno omejevanje natančno utemeljeno ali pa pri njem lahko prihaja do različnih interpretacij ter s tem do možne arbitrarnosti in samovolje« (Milosavljević, 2012: 112–113). Delovanje vseh medijev je vedno regulirano s strani mednarodne pravne regulacije, kakor tudi z državno zakonodajo; ta okvir pa je nadalje okrepljen še s samoregulacijskimi sistemi, se pravi kodeksi in pravilniki interne uporabe. Milosavljević (2012: 113) celo meni, da je vprašanje samoregulacije pomembnejše, saj pri tem ne gre zgolj za pravni in politični vidik, kakor pri regulativnih postopkih, pač pa za premislek novinarske skupnosti, torej ožje hermetične družbe, ki imajo svoje in svojevrstne poglede na različne probleme in dileme. Vpliv urednikov je esencialnega pomena, saj imajo moč odločanja. Pisec razmišlja, da je zelo pomembno, kako se v slovenskem pravnem prostoru opredeljujeta svoboda govora in sovražni govor ter kako bi se morali uredniki medijev odzvati na zapise, ki bi jih postavil pred dilemo, ali gre za sovražni govor ali ne. Ne le pravna vrzel v vedenju, kaj sovražni govor je oziroma jasna ločnica med svobodo izražanja ter sovražnim govorom, tudi na področju jezikoslovja nimamo natančnih opredelitev obeh pojmov (Milosavljević, 2012: 116). Zaradi takšnih nedorečenosti je pomembno, kako uredniki slovenskih spletnih medijev opredeljujejo sovražni govor in na sploh, kako nanj gledajo.

Milosavljević (2012: 120) pove, da je ključni nacionalni samoregulacijski dokument Kodeks društva novinarjev Slovenije⁹, kjer je v Preambuli navedeno, da so v kodeksu zapisani etični standardi v pomoč novinarjem in ustvarjalcem vsebin. Naslednji členi se tudi dotikajo sovražnega govora, in sicer 16. člen, ki govori o elektronskih publikacijah, pravi: »Odgovorni urednik odgovarja za vsebino komentarjev in drugega avdio–vizualnega materiala bralcev, poslušalcev ali gledalcev. Odgovorni urednik oblikuje pravila za izbiro in vključitev komentarjev. Komentar, ki ni v skladu z objavljenimi pravili, mora biti v najkrajšem času umaknjen.« 20. člen pa trdi naslednje: »Novinar se mora izogibati narodnostnim, rasnim, spolnim, starostnim, verskim, geografskim in drugim stereotipom ter podrobnostim, ki so

⁷ Samoregulacijski okvir: kodeksi, interni kodeksi, pravilniki, celo ombudsman (varuha človekovih pravic).

⁸ Pravni regulacijski okvir: mednarodne konvencije, Ustava, slovenska zakonodaja itd.

⁹ Dostopno na: <http://novinar.com/drustvo/o-nas/dokumenti/kodeks/>.

povezane s spolnimi nagnjenji, invalidnostjo, fizičnim videzom, socialnim položajem ali drugimi osebnimi okoliščinami posameznikov in skupin.« Še zadnji člen Kodeksa, ki eventualno ščiti pred možnim sovražnim govorom, je 21. člen, ki navaja: »Spodbujanje k nasilju, širjenje sovraštva in nestrpnosti ter druge oblike sovražnega govora so nedopustni. Novinar jih ne sme dopustiti, če pa to ni mogoče, se mora nanje nemudoma odzvati oziroma jih obsoditi.« (Društvo novinarjev Slovenije)

Ker niso vsi uredniki in novinarji člani Društva novinarjev Slovenije, torej niso podpisniki Kodeksa, in ker je ta presplošno zasnovan in ne zaobjema vseh morebitnih dilem in težav, mnogi mediji oblikujejo svoje lastne pravilnike ter kodekse, ki so zgolj za interno uporabo (Milosavljević, 2012: 121).

Na ramenih urednikov je precejšnje breme, saj imajo zaradi pomanjkljivih definicij sovražnega govora ter ne dovolj jasnega regulativnega in samoregulativnega sistema veliko večjo vlogo, kakor v kateri drugi situaciji. Uredniki kot odbiratelji imajo večjo diskrecijsko moč, samovoljno lahko odločajo o vsebini prispevkov pred objavo. Takšen individualen pristop pa včasih vodi v arbitrarnost in subjektivne odločitve. Do tega pride zaradi šibke opredelitve sovražnega govora in nenatančnih (samo)regulacijskih mehanizmov (Milosavljević, 2012: 126).

Pomembno se mi zdi, da si uredniki spletnih portalov lahko pomagajo s tako pravno regulativo, na katero se lahko sklicujejo, hkrati pa tudi samoregulacijski mehanizem v obliki kodeksa, pravilnika, ki jim nudi še etično in katero drugo strokovno znanje.

Pri moji analizi spletne Mladine (<http://www.mladina.si/urednistvo/>) nisem zasledila hišnega kodeksa, a le Splošne pogoje. V 10. točki Splošnih pogojev je pod zaporedno črko e) zapisano, da ponudnik vsebin ne odgovarja za vsebino, ki jo objavljajo uporabniki spletne strani. Nadalje je pod črko f) navedeno, da si ponudnik vsebin pridržuje pravico neobjave sporočil, ki so vsebinsko neprimerna in sporna, in/ali prav tako komentarjev na objavljene vsebine. V naslednji točki Splošnih pogojev pozivajo v prvih dveh alinejah uporabnika, da storitve ne bo izrabljaj v namene, ki niso v skladu z zakonodajo, javnim redom ter moralo, uporabnikova komunikacija pa naj prav tako ne bo žaljiva in poniževalna. V rubriki Uredništvo naletimo na pojasnilo odgovornih, da prispevke pred samo oddajo pregledajo. Poudarjajo še, da so za vsebino objavljenega odgovorni avtorji, katerih prispevke ne bodo objavili, če bodo ti širili nestrpnost in spodbujali k nasilju.

4. Pragmatika, proces izbiranja in jezikovna sredstva

Kritična diskurzivna analiza, ki jo bom predstavila v nadaljevanju, sega na področje pragmatike, zato bom to na hitro orisala, omenila bom še proces izbiranja ter jezikovna sredstva. Tu se bom opirala na delo Jefa Verschuerena, *Razumeti pragmatiko*.

Verschueren (2000: 13) trdi, da je pragmatika veda, ki proučuje jezikovno rabo. Še natančneje, gre za »splošen kognitivni, socialni in kulturni pogled na jezikovne fenomene, ki je povezan z rabo teh fenomenov v oblikah vedenja [...]« (Verschueren, 2000: 22). V eni izmed bolj tradicionalnih definicij pragmatike, navaja Verschueren (2000: 23), le-to primerjamo s semantiko, pri čem semantika raziskuje pomen ne glede na kontekst, pragmatika pa proučuje pomen znotraj konteksta.

Pri jezikovni rabi gre za nenehno jezikovno izbiranje. Te izbire zavestno ali nezavedno pokrivajo vse možne nivoje jezikovne oblike: morfološki, semantični, sintaktični, fonološki/fonetični in leksikalni (Verschueren, 2000: 89–90). Izbire še zdaleč niso banalne, saj imajo lahko usodne posledice (na primer v političnem diskurzu).

Sleherna od zgoraj naštetih enot (morfologija, semantika, sintaksa, fonologija, fonetika) je sestavna disciplina lingvistike. Vsaka od njih analizira svoje področje znotraj lingvistike in proučuje jezikovna sredstva, ki jih Verschueren (2000: 14) definira kot »sestavine jezika kot orodja, ki ga ljudje uporabljajo za izražanje in komuniciranje«. Od tu dalje lahko povežemo sovražni govor z vlogo jezikovnih sredstev, in sicer je sovražni govor »*diskriminatorni diskurz*, ki se izraža z *namerno izbranimi* jezikovnimi sredstvi, s katerimi uresničuje svoj *namen*. Sovražni govor namreč nastaja z namenom, da bi tvorec v besedilu ali govoru človeka ponižal, prestrašil, poslabšal njegov družbeni položaj ali ga prikazal kot tretjerazredno necivilizirano bitje. To dosega z *namerno izbranimi* jezikovnimi sredstvi, s katerimi skupino ljudi izpostavi glede na njihovo rasno, etnično, spolno, religiozno, nacionalno ali katero drugo značilnost« (Campos Ferreira idr., 2012: 213).¹⁰

Nezanemarljivo je dejstvo, da se procesi izbiranja vršijo tako pri proizvodnji (produkcijske izbire) kot pri interpretiranju (interpretativne izbire). Naloga udeležencev govornega dejanja je, da izberejo najboljši približek, ki ga potrebujejo, kar pa lahko privede do velikega tveganja, je prepričan Verschueren (2000: 91).

Ker izbire niso enakovredne, lingvistika loči med dvema tipoma izbora, zaznamovanem in nezaznamovanem, pri čem nezaznamovanosti ne gre istiti z nevtralnostjo (Verschueren, 2000:

¹⁰ Podčrtal avtor.

91). Verschueren (2000: 92) meni, da vsaka izbira evocira svojo alternativo. V okviru leksikalnega izbiranja lahko dosežemo komunikacijski učinek ravno s tem, ko ne izberemo razpoložljive možnosti.

Takoj ko se odločimo za uporabo jezika, bomo izbirali iz nabora možnosti, v katerem soobstajajo vsi znakovni sistemi. Verschueren (2000: 172) poudarja, da je močna interakcija med formami neverbalnega vedenja (drža, mimika, smeh, ...) ter jezikovnimi izbirami.

5. Razumevanje besedila

Pri delu o razumevanju besedila se bom opirala na delo Ine Ferbežar ter Marka Stabeja *Razumeti razumevanje*.

Avtorja razumeta in definirata razumevanje »kot tvorjenje pomena, ki je odvisno od razumevalčevih, družbenih in besedilnih dejavnikov. Razumevanje shematiziramo kot stopenjsko prekrivanje pomena, ki ga tvorita sporočevalec in razumevalec« (Ferbežar in Stabej, 2008: 15). Predvsem druga poved citata nam da vedeti, da sta za razumevanje potrebna oba, tako sporočevalec kot razumevalec, v primeru mojega diplomskega dela torej tako avtorji članka kot sporočevalci ter širša množica (z mano vred) v vlogi razumevalcev. Razumevanje je sila izmuzljiv pojav, zato enotne definicije praktično ne moremo ponuditi, ugotovimo lahko le, da je pomen tisti bistveni del, ki ga mora razumevalec za uspešno razumevanje interpretirati oziroma rekonstruirati (Ferbežar in Stabej, 2008: 17). Ker je proces razumevanja izredno zapleten postopek, mu raznotere znanstvene vede – psihologija, psiholingvistika, nevrolingvistika, analiza diskurza, pragmatika in druge – namenjajo pozornost že vrsto let, bolj eksperimentalno pa se z razumevanjem ukvarjajo šele od 60. in 70. let dvajsetega stoletja (Ferbežar in Stabej, 2008: 16). Slovenska jezikoslovna veda se bolj kot na pojav razumevanja osredotoča na pojem sporazumevanja, kjer gre za linearni koncept dejanja sporazumevanja med sporočevalcem/tvorcem ter prejemnikom/naslovnikom, avtorja (2008: 17), ki še dodata, da gre pri takšnem procesu za produkcijo (lastnost dejanja tvorca in gre za govorjenje ter pisanje) ter recepcijo (dejanje naslovnika, pri katerem gre za poslušanje in branje) besedila.¹¹ I. Ferbežar in Stabej skleneta svojo misel s pomembnim spoznanjem, da »v procesu sporazumevanja naj bi pomen, kot si ga je zamislil tvorec, naslovnik enostavno preslikal« (2008: 17).

¹¹ V pričujočem prispevku avtorja raje uporabljata namesto dihotomije sporočevalec/tvorec ter prejemnik/naslovnik izraza sporočevalec – razumevalec, saj sta oba akterja aktivna, v prejšnji dihotomiji pa je preveč očitna meja med pasivnim naslovnikom/prejemnikom ter tvorcem/sporočevalcem.

Za razumevanje, trdita I. Ferbežar in Stabej (2008: 19), je bistvenega pomena, da naslovnik prepozna dobesedni pomen besed in posledično spozna namen tvorca. Ko najprej rekonstruira semantični, tj. dobesedni pomen, in ga povsem razume, mora razvozlati še pragmatični pomen, torej to, kar ni izrečeno oziroma je izrečeno med vrsticami; šele tedaj lahko sklepa o resničnem pomenu izreka. Za moje diplomsko delo so zgornje trditve pomembne, saj je v člankih spletne Mladine precej takšnih izjav, kjer je imanenten ravno pragmatični pomen. »Jezikovna raba je torej nenehno pogajanje o pomenu, da bi prepoznali sporočevalčev namen; sklenemo lahko, da se v sporazumevalnem procesu (re)konstruirajo pomeni, izraženi bolj ali manj eksplicitno« (Ferbežar in Stabej, 2008: 20).

Ob vsem omenjenem ne moremo mimo vprašanj razumevanja besedila (pomena) v celoti ter stopnje razumetega v tekstu (Ferbežar in Stabej, 2008: 20). Na količino razumetega ter na prekrivnost besedilnih svetov obeh udeležencev govornega dejanja, po besedah obeh avtorjev (2008: 20), vplivajo trije dejavniki: razumevalčevi dejavniki, besedilni ter širše družbeni. Najpomembnejši faktor *razumevalčevih dejavnikov* je jezikovna zmožnost, saj vpliva na sporazumetje (stopenjskost jezikovne zmožnosti je torej povezana s stopenjskostjo razumetega), menita I. Ferbežar in Stabej (2008: 21). Pomemben dejavnik pri posamezniku so kognitivne sheme, ki vsebujejo vedenje in znanje, razumevalcu pa pomagajo razumeti namenjeno mu besedilo. Naj poudarimo, da je v procesu razumevanja (in posledično pri stopnji razumetega) pomembno predvidevanje sporočevalca, kolikšno je znanje razumevalca, da bo lahko temu primerno prilagodil svoja besedila (Ferbežar in Stabej, 2008: 21). Močan vpliv na razumevanje imajo tudi *družbeni dejavniki*, med katerimi sta najbolj reprezentativna kulturno okolje ter sociokulturni kontekst, trdita avtorja študije (2008: 22), ki nadaljujeta, da je slednji pomemben zaradi deljenja družbenih vlog med posamezniki, ki vzpostavijo med seboj hierarhična razmerja, katera najbolj pridejo do izraza v institucionaliziranih vrstah komunikacije. Pri tem tipu je govorec na hierarhično višji poziciji, ima nadzor in porazdelitev moči, odloča o pravilnosti pomena svojega besedila; razumevalec pa se posledično znajde v podrejenem položaju, če besedila ne razume je krivda povsem njegova (Ferbežar in Stabej, 2008: 22). V mojem diplomskem delu gre za besedila, posredovana s pisnim prenosnikom, naslovljenec pa je množičen. I. Ferbežar in Stabej (2008: 23) zatrjujeta, da je v takšnem primeru število naslovnikov veliko, sporočevalcev pa omejeno, kar je značilno za diskurze javne komunikacije. Naj na tem mestu, ozirajoč se na trditve avtorjev sestavka, sklenem misel, da razumevalec v omenjeni obliki diskurza dobi razmeroma pasivnejšo vlogo, zato je tudi razumevanje samega besedila odvisno od njegovega predznanja ter lastnega pričakovanja o pomenu teksta. Zadnji med dejavniki razumevanja je *besedilni dejavnik*, pri katerem se

zastavlja vprašanje problema sprejemljivosti in razumljivosti besedila (Ferbežar in Stabej, 2008: 23). Avtorja (2008: 24) navajata dva pomembna dejavnika, in sicer tistega, na lokalni ravni (leksikalni elementi, torej posamezne besede in besedne zveze) ter onega, na globalni (elementi na ravni struktur). Ne gre prezreti še vsebine, ki močno vpliva na razumevanje, posebej v primeru, ko razumevalec ni podučen o tematiki in je njegovo razumevanje besedila odvisno zgolj od površinskega besedila. I. Ferbežar in Stabej (2008: 24) še izpostavita, da če je problem razumljivosti na lokalni ravni, je to zaradi pomanjkanja jezikovne zmožnosti razumevalca, če pa je na globalnem nivoju, gre za neprekrivnost besedilnih svetov obeh udeležencev oziroma za umanjkanje skupne podlage. Ta je pomembna, saj vpliva na uspešnost sporazumevalnega procesa, ki temelji na presečni množici pomenov, ki jo tvorita oba, sporočevalec in razumevalec. Bolj ko se pomena prekrivata, večja je stopnja razumljenega, sta prepričana I. Ferbežar in Stabej (2008: 25).

6. Novinarska objektivnost ter interpretativni žanr

6.1 Novinarska objektivnost

Menim, da bodo avtorji člankov, ki jih analiziram v mojem diplomskem delu, večinoma vsi zavzemali nenevtralnno pozicijo, torej bodo s subjektivno držo prisotni v besedilu, saj je obravnavana tematika izredno občutljiva, sami pa želijo s sporočenim vplivati na naslovnikovo mišljenje in opozoriti na družbene neenakosti. Zato se bom podrobneje posvetila novinarski objektivnosti ter jo osvetlila s pomočjo dela *Nastavki za teorijo novinarskih vrst* avtorice Mance Košir, kjer se bom osredotočila na interpretativno funkcijo, saj jo pričakujem v svoji analizi člankov spletne Mladine.

M. Košir (1988: 11) zatrjuje, da je osnova vsakega novinarskega diskurza objektivnost, ki je vodilo slehernega svetovnega novinarskega kodeksa. Nadaljuje, da novice, ki jih producirajo medijske hiše, niso realnost oziroma njena preslikava, temveč zgolj interpretacija stvarnosti. Avtorica (1988: 90) poudarja, da so torej medijska sporočila novice in ne resnice.

Ena glavnih značilnosti novinarske objektivnosti je njena neemocionalnost, prav takšen pa mora biti stil podajanja informacij ter izbor jezikovnih sredstev – brez čustev ter mnenj.

»Izjava mora biti povedana stvarno, brez slehernega **vrednostnega**¹² opredeljevanja prek besed, graditve stavka in zgradbe poročil« (Košir, 1988: 13). Ne glede na to, da naj bi avtor

¹² Podčrtala avtorica.

pri objektivnem podajanju stvarnosti ne bil angažiran, M. Košir meni, da je avtor-interpret prisoten v vsakem delu, saj interpretacija brez interpreta ne obstaja. Norma objektivnosti predstavlja ideal, h kateremu pisci množičnih občil stremijo, vendar ga nikoli ne dosežejo (Košir, 1988: 13).

6.2 Informativna ter interpretativna zvrst

Za moje delo je relevanten interpretativni žanr, saj lahko morebitni sovražni govor najdem običajno zgolj v besedilih, kjer je prisoten avtor z lastnimi mnenji, ocenami ter vrednotenjem. Poleg navedenih lastnosti interpretativnega žanra zgoraj (mnenja, ocene, vrednotenje) naj dodam še subjektivno naravnost ter že nekajkrat poudarjeno angažiranost pisca (Košir, 1988: 42). Na tem mestu bi želela le omeniti še informativni žanr, ki se od prejšnjega razlikuje po avtorjevi objektivnosti, neemocionalnosti, pisec se s svojimi mnenji ne vmešava in prav tako ni prisoten v tekstu, informacije le podaja na najbolj nevtralen način in poroča o dogodku objektivno.

Ker pa niso vse funkcije v novinarskem diskurzu enoznačno informativne ali interpretativne, M. Košir (1988: 42) navaja, da se v istem prispevku lahko prepletata obe. V takšnem primeru je ena vedno dominantna; odvisno od prevladujočih lastnosti žanra je tako dominantna lahko ali informativna ali interpretativna. Takšnim bi jaz sama rekla hibridni žanr, v katerem se mešajo lastnosti ene in druge funkcije.

6.2.1 Interpretativna zvrst

Povedali smo že, da glede na dominantno delimo stalne oblike novinarskega sporočanja na informativno ter interpretativno zvrst. Ker je za mojo diplomsko delo bistvena zgolj druga, naj navedem, katere tri posamezne vrste umešča M. Košir vanjo: komentatorsko, člankarsko ter portretno vrsto. Te vrste interpretirajo ozadje dogodka, razmerja ter osebe (Košir, 1988: 63). Zgornji tipi diskurzov se razvrščajo še naprej: *komentatorska vrsta* zajema običajni komentar, uvodnik, glosa ter kolumen; v *člankarsko vrsto* prištevamo informativni članek ter članek z naslovne strani; v *portretni vrsti* pa dominira portret. Za interpretativno zvrst v splošnem velja, da je bolj globinska, kot je informativna, saj analizira ozadja dogodkov, pojasnjuje razmerja ter išče vzroke (Košir, 1988: 83).

Za komentatorsko vrsto je tipična ažurnost ter pojasnjevanje dogodkov, ki naslovniku niso razumljivi ali se mu zdijo nenavadni. Komentator je dolžen umestiti dogodke v zaporedje naravne zakonitosti (Košir, 1988: 83). »Sporočevalec je v tekstu prisoten s svojim mnenjem, ki ga mora argumentirati do tolike mere, da v naslovniku zbudi občutek logične zgotovitve prav tega dogodka, ki zdaj postane umljiv« (Košir, 1988: 85).

V spletni Mladini sem zasledila (in nekatere preučevala) kar nekaj uvodnikov, njegova lastnost pa je, da predstavi mnenje celotne redakcije, zato so teme izbrane precizno. Običajno beremo v uvodnikih teme s politično noto, sprejemanje novih zakonov, ustav itd.

Kolumen je po mojem mnenju celo zelo tipičen za Mladino¹³, o čemer govori tudi avtorica. Navaja, da kolumnist v Mladini razlaga ozadja perečih problemov in tekočih pomembnejših dogodkov (Košir, 1988: 86). M. Košir pohvali Mladinine kolumniste, da se strokovno lotevajo analiz pretežno političnega ter gospodarskega dogajanja. Navaja še pomembno lastnost kolumna, to je stalnost pisca, saj je njegov način upovedovanja originalen ter avtentičen. Neredko vidimo ob stolpcu še karikaturu ali fotografijo avtorja, ki poudarja, da sestavek piše določena osebnost.

Portretne vrste in njenega žanra ne bom predstavljala, saj za mojo nalogo ni imanenten. Vsekakor pa moram poudariti člankarsko vrsto, ki jo težko razmejimo od komentatorske, saj se večkrat prepletata. Bistvena razlika med eno in drugo je ta, da članek proučuje razmerja med več dogodki in ne le ozadje enega, kar je tipično za komentatorsko vrsto. Članek javnosti razlaga stanje, ki je krivo za nastali problem. Pisec se ga loti na skoraj znanstven način, saj svoje znanje pridobiva iz strokovnih razprav, tudi s pogovori s strokovnjaki. Le na takšen način lahko osvetli problem z različnih vidikov (Košir, 1988: 87). Prav predstavitev javnosti več pogledov je tista, ki loči člankarsko od komentatorske vrste. Komentar predstavi zgolj en pogled, ki ga komentator argumentira in z njim prepričuje bralno publiko. Ker člankarska vrsta zajema najširše, naj bi bralec dobil občutek, da sedaj o problematiki ve dovolj oziroma vse. Pri člankih ne gre za ažurno vrsto, saj je tematika preobširna za hitro analizo. Najpogosteje jo zato lahko zasledimo v tednikih (kot je Mladina), manj v dnevnikih, zatrjuje M. Košir (1988: 87).

¹³ M. Košir se naslanja na tiskano Mladino, saj v letu 1988 še ni bilo spletne inačice, vendar menim sama, da so lastnosti klasične, papirnate Mladine enake spletnim. Sama pripisujem tipičnosti tiskane Mladine tudi njeni spletni različici.

6.3 Novinarska objektivnost in sovražni govor

Ker sem za analizo izbrala članke na temo družinskega zakonika, je umestna analiza poročanja slovenskih novinarjev o sovražnem govoru med prvo obravnavo Predloga družinskega zakonika raziskovalcev M. Poler Kovačič ter Vobiča. Novinarji naj bi načeloma morali slediti idealu objektivnega novinarstva in nepristranskosti, vendar Kodeks novinarjev zahteva, da sovražni govor obsodijo. Večina novinarjev se drži merila objektivnosti in direktno sovražnega govora ne obsojajo, obsojajo ga skozi besede vira. »Zavezanost idealu objektivnosti na eni strani in dostojanstvu osebe na drugi postavlja novinarja pri poročanju o sovražnem govoru pred dilemo, ali v informativnih žanrih poročati 'objektivno' ali izrecno obsoditi sovražni govor« (Poler Kovačič in Vobič, 2012: 132). Novinarji bi morali biti v vsaki situaciji sposobni prepoznati etične in pravne dileme ter jih znati rešiti. Težava pa se pojavi, saj dileme v praksi niso vedno očitne in vidne.

Analiza M. Poler Kovačič ter Vobiča (2012) je pokazala, da sovražnega govora poslancev novinarji niso omenjali ali pa so v svojem poročanju povzeli bolj mile izjave in ne surovejših. Svoje početje argumentirajo z lastno domnevo, da se s tem, ko poročajo o sovražnem govoru, ta širi hitreje. Navajajo tudi, da je težko oceniti, katere besede so še primerne za objavo in katere so že preveč vulgarne. Ker so se večkrat vzdržali vsakršnega komentarja izjav poslancev in jih niso želeli vrednotiti, to utemeljujejo s konvencijo, da komentiranje ni dopustno v žanrih informativne zvrsti (povsem drugače pa bi bilo v žanru komentar, ko bi sovražni govor obsodili). Največkrat je bil sovražni govor prepoznan pri poslancih, ki so motiv istospolnosti (istospolnih posvojitev) izenačevali s pedofilijo, so homoseksualnost označevali kot bolezensko stanje, potrebno zdravljenja, ki so policijsko ukrepanje v zvezi z napadi na homoseksualce prikazovali kot pretirane akcije, ter pri poslancih, ki so istospolno usmerjane zasipali z žalivkami.

Novinarji, zatrjujeta avtorja (2012: 134), so konstantno v dilemi, ali o sovražnem govoru poročati in če da, kako. Nekateri raziskovalci menijo, da če o njem novinarji ne poročajo, podpirajo ksenofobično, rasno, homofobično itd. ideologijo. Potrebno je poročati, vendar bralcem sporočiti, kakšno škodo lahko zada sovražni govor. O normi objektivnosti v novinarstvu soobstajajo različni pogledi. Na eni strani so avtorji, ki jo zagovarjajo, čeprav pojmujejo objektivnost kot nekakšen nedosegljiv ideal, na drugi strani pa jo nekateri označujejo kot izvor pristranskosti (Poler Kovačič in Vobič, 2012: 134).

Po mojem mnenju je izredno važna uravnoteženost v podajanju različnih, nasprotujočih si mnenj o določenem problemu, saj s tem dobi informacija bolj celostno podobo.

7. Kritična analiza diskurza (KAD)

Ker bo moja analiza Mladininih člankov temeljila na kritični diskurzivni analizi, naj jo v tem poglavju podrobneje predstavim.

»Kritična analiza diskurza (KAD) je vrsta analitične raziskave diskurza, ki v prvi vrsti proučuje, kako so zloraba družbene moči, prevlada in neenakost sprejete ter reproducirane v besedilu ter govoru v družbenem in političnem kontekstu« (Van Dijk, 2001: 352). KAD si prizadeva najprej razumeti in potem razkriti ter odpraviti družbene neenakosti. Pri KAD ne gre za smer ali šolo, pač pa ponuja analizo z drugačnega vidika, takšnega, ki zajema celotno polje; med drugim sega na področje pragmatike, retorike, sociolingvistike itd. (Van Dijk, 2001: 352).

Simona Bergoč (2009: 49) meni, da je KAD mlada disciplina, ki ji slovensko jezikoslovje šele v zadnjem času namenja več pozornosti, in združuje naslednje pristope: kritično jezikoslovje, sociokulturni pristop, sociokognitivni pristop ter historično-diskurzivno metodo. Pristopi znotraj besedilnih prispevkov se lahko mešajo, ne glede na to pa je vsem prispevkom skupna »zlasti kritika neenakopravnih razmerij moči med družbenimi akterji« (Bergoč, 2009: 50). V članku poudarja, da kritični diskurzivni analizi nekateri raziskovalci pripisujejo subjektivnost.

KAD je imanentna za analizo komunikacije, pri tem pa ne gre pozabiti na nenevtralno držo raziskovalca, s katero vpliva na spremembo obstoječega stanja. S tem, ko raziskovalec zavzame nenevtralno držo, zanika vsakršno objektivnost podajanja informacij (Gorjanc in Morel, 2013: 141–143).

Katja Temnik (2009: 31) v svojem magistrskem delu izpostavi, da je dodana vrednost KAD v tem, da odkriva zakoreninjenost ideologij v diskurzih. Nadaljuje, da je za prepoznavanje ideološkega aspekta avtorjev diskurza dovolj, da besedila zgolj preberemo in se osredotočimo med drugim na proučevane teme ter uporabljene vire. Temnikova se sklicuje na Fowlerja, ko trdi, da kritično jezikoslovje nadgrajuje proučevanje z analizo ne le okoliščin nastanka teksta, temveč tudi jezikovnih struktur, ki subtilno vplivajo na prepričanja ljudi in oblikujejo ideje (Fowler v Temnik, 2009: 31). Avtorica soglaša z Wodakovo, da jezik kot tak nima nobene družbene moči, dobi jo tedaj, ko ga kot orodje uporabijo vplivni ljudje.

Sama KAD razumem kot nekakšno obliko aktivizma, ko raziskovalec odkriva neenakost odnosov moči in se postavi na stran šibkejšega ter s tem intervenira v diskriminatornih družbenih praksah.

8. Analiza

8.1 Mladina

Trditve so povzete po [https://sl.wikipedia.org/wiki/Mladina_\(revija\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Mladina_(revija)).

Mladina je splošno-informativni tednik z radikalno in kontroveržno vsebino, ki obravnava večinoma gospodarske ter politične teme, tuja pa ji niso niti področja kulture, religije, okoljevarstva, kulinarike in znanosti. Odlikuje se po satiričnih kolumnah, stripu ter rubriki Izjava tedna. Kritična je do rimskokatoliške Cerkve, njenih višjih dostojanstvenikov ter drugih konservativnih struj Cerkve. Da je orientirana izredno liberalno, potrjuje dejstvo o Mladinini velikanski podpori izgradnje džamije. Začetki revije segajo v leto 1920, ponovno ustanovljena pa je bila 1943. leta. Svoj politični sloves je pridobila v 80. letih prejšnjega stoletja, ko se je ukvarjala med drugim tudi s svobodo govora, svobodo tiska ter spoštovanjem človekovih pravic. Zaradi pogoste provokativnosti se je Mladina že večkrat znašla v kazenskem postopku. Ker je bila v drugi polovici 80. let edina radikalno kritična množična revija, ki se je ukvarjala s širšo družbeno problematiko, je opozorila nase slovensko in jugoslovansko javnost. Zaradi njenih liberalnih nazorov jo lahko štejemo med nositelje osamosvojitvene ideje.

Spletna različica Mladine obstaja vse od leta 2000, vanjo pa so večinsko zajeti tudi sestavki iz tiskane verzije, katere spletna inačica še nadgradi z dodano dnevno vsebino.

8.2 Metodološki okvir in predmet analize

8.2.1 Metodološki okvir

Nekaterim je tuja drugačnost trn v peti. Vedno znova sporno vprašanje istospolnosti sem izpostavila tudi sama v svojem diplomskem delu. Zanimal me je predvsem diskurz Mladine v odnosu do omenjene problematike ter relacija in možna sovražna naravnost te revije do zagovornikov tradicionalne oblike družine.

Na Mladinini spletni strani www.mladina.si sem iskala morebitni sovražni govor, temelječ na ideologiji, ter presojala jezikovna sredstva, s katerimi se širi. Analizirala sem besedila le elektronske različice Mladine, v kateri so se večkrat pojavljali sestavki, objavljeni prav tako v papirnati inačici. Sovražni govor sem pričakovala v člankih, namenjenih izključno istospolni problematiki, v ožjem smislu pa sem se omejila in proučevala teme, ki so tesneje povezane s homoseksualnostjo, in sicer: Družinski zakonik, afera bulmastifi, številka revije Ciciban,

Cerkev in njen pogled na netradicionalno obliko družine. Na prvi pogled morda ne docela povezane besedne zveze se stikajo v eni točki: istospolnosti. Vsaka od naštetih analiziranih tem je tako ali drugače vpletena v problematiko homoseksualnosti. V naslednjem podpoglavju jih bom na kratko predstavila ter povzela, kje se teme srečajo z istospolnostjo in zakaj predvidevam morebitni sovražni govor ravno tu.

Omejila sem se na časovno obdobje treh let, od 2010 do 2012, in sicer aktualno le v slovenskem prostoru. To obdobje sem izbrala z razlogom, kajti v teh letih se je na področju homoseksualne problematike v Sloveniji dogajalo marsikaj, kjer bi lahko zasledila sovražni govor. Med vsemi članki sem izbrala daljše, pretežno kolumne, komentarje, napovednike, poročila in kritike, ki so napisani v interpretativnem žanru (tudi hibridnem), intervjujev ter krajših novic nisem analizirala. Da bi prišla do relevantnih sestavkov za diplomsko delo, sem v Mladinin spletni brskalnik vpisovala gesla, za katera sem predvidevala, da bi se uspeli pojaviti med zadetki. Najprej sem iskala nevtralna (nezaznamovana) gesla, na primer: homoseksualec, istospolnost, družinski zakonik, parada ponosa ipd., vnašala pa sem tudi stilno zaznamovane besede, kot so peder, lezba, toplovodar, buzerant, sodomija, pedofil, pedofilija, pederast itd., saj sem predvidevala, da je pri slednjih možnost za sovražne izjave večja. Opazila sem, da je bilo veliko več zadetkov s stilno nezaznamovanimi gesli. Da bi dobila kar se da relevantne podatke, sem v Mladinin brskalnik vpisovala tudi po dve gesli hkrati, večkrat tudi sporni in kontroverzni, npr.: sovražni govor in homoseksualnost; istospolnost in sodomija; pedofil in gej.

Lahko rečem, da se v Mladini nasploh pojavlja mnoštvo raznoterih prispevkov, povezanih s homoseksualnostjo, npr. o posebni turistični agenciji, namenjeni istospolni populaciji, o seksualnem gibanju na Slovenskem, o literarnih delih, ki govorijo o homofobični problematiki, zgodbe o istospolnih zvezah drugod po svetu, o naklonjenosti predsednika Obame istospolni skupnosti itd. O Mladininem širokem dojemanju homoseksualne tematike priča podatek, da je bilo 18. 7. 2014, ko sem podrobneje raziskovala zadetke, kar 254 rezultatov na zahtevo gesla homoseksualnost.

Med številnimi članki je bilo po kriterijih, omenjenih višje v tem podpoglavju, le 14 takšnih, ki so odgovarjali mojim zahtevam in bili relevantni kot vzorec za diplomsko delo.

V okviru KAD sem z vidika semantike proučevala besede in besedne zveze ter kako se njihovi pomeni generirajo znotraj stavkov in besedila. Osredotočila sem se na izbor besed in

njihovo ideološko pogojenost, kjer sem veliko pozornosti namenila tudi njihovim odnosom (sopomenke), evfemizmom ter besedam s prenesenim pomenom. Pisci imajo vedno na voljo več izrazov za enako vsebino, vendar premišljeno uporabijo tistega, s katerim bodo lahko kar najboljše vplivali na naslovnika.

Moj namen je opozoriti na manipulacijo z informacijami in dejstvi, s katero je desna politična stran želela vplivati na naslovnika, o čemer tudi večkrat spregovorijo avtorji člankov spletne Mladine, ki takšno početje tudi sami obsojajo.

8.2.2 Predmet analize: istospolnost, Družinski zakonik, afera bulmastifi, številka revije Ciciban, Cerkev

Istospolnost

Želela sem poiskati čim številnejše prispevke, kjer bi se avtorji opredeljevali ali zgolj omenjali temo do istospolnosti ali do privržencev desne politične struje, za katero vemo, da ji kategorično nasprotuje.

Družinski zakonik

Družinski zakonik vsebuje 309 členov, ki naj bi uredili nepopolnosti iz sedaj veljavnega Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), ter v enem zakoniku združil družinsko pravo (<http://druzinskizakonik.net/> Dostop: 17. 7. 2015).

Poglavitna novost Zakonika naj bi bila izenačitev pravic zakonske ter zunajzakonske zveze z istospolno, ter pod določenimi pogoji dopušča posvojitve otrok v istospolno skupnost.

Zaradi omenjenih osrednjih novosti je prihajalo do nestrinjanja s strani zagovornikov tradicionalne oblike družine, ki takšnih novih formacij ne priznavajo. Do največ nesporazumov je prihajalo pri treh členih, in sicer v 2., kjer gre za spremembo v definiciji družine, v 60., kjer se zakoncema zagotavlja svobodno odločanje o rojstvu otrok, ter v 217. členu, ki se navezuje na posvojitelja:

2. člen

(družina)

»Družina je življenjska skupnost otroka z enim ali obema od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice.«

60. člen

(svobodno odločanje o rojstvu otrok)

»Zakonca svobodno odločata o rojstvu otrok. Do skupnih otrok imata enake obveznosti in pravice.«

217. člen

(posvojitelj)

»(1) Zakonca ali zunajzakonska partnerja lahko samo skupaj posvojita otroka, razen če eden od njiju posvoji otroka svojega zakonca ali zunajzakonskega partnerja.

(2) Partnerja partnerske skupnosti ali partnerja zunajpartnerske skupnosti ne moreta skupaj posvojiti otroka, lahko pa partner partnerske skupnosti ali partner zunajpartnerske skupnosti posvoji otroka svojega partnerja.

(3) Izjemoma lahko otroka posvoji tudi ena oseba, če ta ni v zakonski zvezi ali v zunajzakonski skupnosti ali v partnerski skupnosti ali v zunajpartnerski skupnosti, če je to v otrokovo korist.«

(vir:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/DZak-sprejet-16-6-11.doc Dostop: 15. 7. 2015)

Do nesporazumov med ljudmi je prihajalo zaradi premajhne osveščenosti, kaj novi zakonik prinaša, zato si je marsikdo interpretiral člene po svoje. Predvsem v krogu zagovornikov tradicionalne družinske celice se je novi zakonik pokazal kot dvoumen ter sporen. V 2. členu, kjer družino lahko sestavljata otrok in druga odrasla oseba, so pripadniki nasprotnikov zakonika večkrat razumeli to drugo osebo kot homoseksualnega partnerja, niso pa upoštevali, da gre lahko na primer zgolj za sorodnika, ki bo skrbel za otroka. Nemalo prahu je dvignil 60. člen, ki omogoča zakoncema svobodno odločanje o rojstvu otrok. Na tem mestu so nekateri

napačno razumeli pojem zakonca ter si interpretirali, da gre za istospolni par, ki bi preko nadomestne matere lahko prišel do otroka. Posledično se je pokazala kot problematična napačna interpretacija, ki bi dovoljevala trgovino z otroki, čeprav je nadomestno materinstvo v Sloveniji z zakonom prepovedano. Največ polemik se je vnelo na račun 217. člena, ko si je večina napačno interpretirala profil posvojitelja, in sicer neosveščena populacija je razumela, da par v istospolnem razmerju lahko posvoji otroka, čeprav je jasno napisano, da otroka lahko skupaj posvojita le zakonca ali zunajzakonski par. V drugem odstavku je razločno podano, da partnerja v partnerskem ali zunajpartnerskem odnosu ne moreta skupaj posvojiti otrok. Zakonik je bil sprejet 16. junija 2011, vendar je bil kasneje na referendumu 25. marca 2012 ovržen.

Na tem mestu bi rada opozorila na problematičnost vira informacij. Ves čas se je v medijih in širši javnosti govorilo zgolj o omenjenih treh členih Zakonika, o ostalih pa ni bilo slišati tudi besede. Predvsem tradicionalna stran je poudarjala le omenjene tri, kot da bi celotni dokument temeljil le na njih. Morda zaradi nevednosti morda zastran nepoznavanja prvotnega vira informacij (Zakonik) so si pripadniki desnice napačno interpretirali vsebino členov. O virih informacij Verschueren (2000: 120–121) pravi, da izjavitelj informacij ni nujno prvotni vir. Včasih je prvotni vir tako daleč, da je nedoločljiv. V našem primeru pa je prvotni vir dobro znan in določljiv, zato je njegovo nepoznavanje s strani tradicionalne strani državljanov po mojem mnenju omejeno.

Afera bulmastifi

V začetku februarja 2010 so na Oražnovi 11 v Ljubljani trije bulmastifi do smrti oklali zdravnika Sašo Baričeviča. Po kasnejših podatkih naj bi to storili zaradi Baričevičevih spolnih zlorab nad njimi, in sicer na kraju dogodka so našli umetni penis, s katerim naj bi bilo to početje opravljeno. Dogodek z Oražnove je preraščal v kontroveržno in promiskuitetno idejo, ki je med slovensko javnostjo kar rasla in dosegale nezaslišane širine. Morebitno sporno sodomijo je ljudstvo začelo povezovati s homoseksualnostjo, celo pedofilijo, vse skupaj pa so nekateri celo enačili.

Številka revije Ciciban

Ravno v času priprave referenduma o družinskem zakoniku je bila v eni izmed številčk otroške revije *Ciciban* objavljena zgodbica *Očka*, ki govori o deklici z dvema očetoma. Pristaši

tradicionalne družinske celice so to jemali kot reklamo pred referendumom, na sploh pa se s takšno tematiko v otroški reviji niso strinjali.

Cerkev

Ker Cerkev predstavlja desno ideološko strujo, so njihovi nazori glede različnih oblik družin posledično konservativni in v popolnem navzkrižju z liberalno publiko. V vsakodnevni situaciji se tudi ta ustanova srečuje z istospolnostjo, ki jo praviloma obsojajo, prav tako tudi njene zagovornike.

8.3 Analiza člankov

Analizirala sem 14 člankov, krepki tisk pa sem uporabila namenoma tam, kjer sem želela opozoriti na ključne besede in besedne zveze.¹⁴

Še enkrat o družini in gejih (4. 2. 2010)

Že iz samega podnaslova je razvidno, da je avtorica članka pripadnica leve ideologije in da o desni meni, da jim primanjkuje razumevanja in strpnosti. *Kaj novega nam o družinskem zakoniku sploh še lahko pove **nestrpna** desnica.*

V naslednjem opisu avtorica podaja svoj subjektivni ter natančen vpogled v ideologijo levih in desnih, in sicer na zelo barvit ter dinamičen način. Moč je začutiti tudi kanček posmehovanja desnici z besedo *navdušenci* oziroma besedno zvezo *vdano, kot da gre za življenje ali izumrtje naroda*. V Sloveniji lahko v vsakem trenutku najdemo vsaj tri **navdušence**, ki bodo **vdano, kot da gre za življenje ali izumrtje naroda**, zagovarjali *neenakost med njimi, deklariranimi borci za omejevanje spolnosti na akt razmnoževanja, in drugimi, liberalnejšimi osebki, ki se jim ob izrazih umetna oploditev in istospolna ali zunajzakonska skupnost ne začne zapletati jezik.*

S pretiravanjem avtorica ustvari atmosfero, ki bralcu nazorno predstavi ideologijo desnice in mu ravno z naštevanjem resnično hudih svetovnih problemov, ki jih postavi ob bok istospolni usmerjenosti, sugerira, da je vprašanje homoseksualnosti naravnost nično v primerjavi z resnično svetovno problematiko. *Ne glede na vse gorje na tem svetu, vse potrese, gospodarske*

¹⁴ Do vseh analiziranih spletnih člankov sem zadnjič dostopala 19. 10. 2015.

krize in holokavste, dane skupaj, za nekatere še vedno ni večjega gorja od družine, kjer sta oba od staršev fantka ali punčki.

Na napačno interpretacijo pojma homoseksualec in hkrati na nepravilno razumevanje novega družinskega zakonika Mladinina avtorica članka opozori pri izjavi anketiranca, ki po mojem mnenju ne loči med pojmi homoseksualnost, pedofilija ter incest. Svoje nestrinjanje avtorica izrazi v zadnji izjavi, češ da je slovenska domišljija brezmejna. Absolutno, v negativnem smislu. *Ali kot je rekel eden izmed anketirancev v ponedeljkovi Polemiki, kjer so govorili o novem družinskem zakoniku: potem bosta dva geja posvojila fantka in ga »imela za tretjega prijatelja«. Slovenska domišljija res ne pozna meja.*

Rada bi opozorila na izjavo, ki je po mojem mnenju lahko označena za sovražni govor. Avtorica se strinja s trditvijo aktivista Mitje Blažiča, ki primerja diskusijo na temo pravic homoseksualcev z Ljudmilo Novak, Alešem Primcem in Francetom Cukjatijem z nacisti in njihovo nestrpnostjo do Židov. *In zato je imel pred Polemiko še najbolj prav aktivist Mitja Blažič, ki je voditelju Branku Vrabcu mirno razložil, da se takšnih oddaj ne bo udeleževal, saj je v studiu govoriti o pravicah homoseksualcev z Ljudmilo Novak, Alešem Primcem in Francetom Cukjatijem tako, kot da bi govorili o pravicah Židov in v studio povabili naciste.* Svoje prepričanje o sovražnosti izjave morda lahko argumentiram z drugim odstavkom 297. člena Kazenskega zakonika (2012).

V članku je zaznati tudi posmehljiv in ciničen ton, ki smeši Ljudmilo Novak. Sarkastično jo poimenuje *borka Milka*. Tudi vzklik *samo bog ne daj* je po mojem mnenju s strani avtorice izbran precizno ter z namenom. V jedru besedne zveze je beseda *bog*, in drugič, uporabljena je medmetna izjava, da se prikaže kontradiktorne izjave Ljudmile Novak o (ne)diskriminaciji istospolno usmerjenih. V naslednji pomenljivi zvezi *od boga požegnani* vidimo, da sta uporabljeni dve verski besedi, bog ter požegnani. Sama fraza pomeni, da je nekaj dobilo odobravanje (s strani boga), na tem mestu pa s porogljivim tonom avtorica namerno povečuje tradicionalne pare, češ, da so tako visoko nad istospolnimi pari, da jih odobrava sam bog. *Je že res, da se je naša borka Milka v zadnjih nekaj mesecih nekoliko umirila, a kljub temu ostaja polna svojih večnih izjav, da v Novi Sloveniji niso homofobni in da so proti diskriminaciji, samo bog ne daj, da bi homoseksualci kar naenkrat dobili enake pravice, kot jih imajo od boga požegnani pari.*

Beseda *cerkvenjak*, ki jo zasledimo v odstavku niže, ima v SSKJ-ju kvalifikator staro, pomeni pa duhovnik. Avtorica članka ga je po mojem mnenju uporabila z namenom pokazati na starokopitnost miselnosti in s tem izrazila posmeh ne le duhovnikom, temveč vsem

pripadnikom tako mislečih. Izpostavila bi še besedo *nergati*, ki je v SSKJ-ju označena s kvalifikatorjem slabšalno. Avtorica je imela možnost uporabiti katero manj zaznamovano, a se je po mojem mnenju namenoma odločila za slednjo. Groba izjava pisateljice članka se mi zdi tudi tista o Ljudmilinem rojevanju v času osamosvojitve Slovenije. Ton, ki ga je uporabila, se mi zdi neprimeren, saj zveni nadvse surovo. Ne moremo mimo dejstva, da so uporabljene lahkotnejše in prijetnejše besede, ko je govora o pravicah otrok, odraščajočih v istospolni družini (*simpatični punc*), kakor pa tiste besede, ki govorijo o otrocih heteroseksualnih staršev in jih je avtorica ponazorila s sinekdoho o otrocih, ki jih je Ljudmila Novak rodila v času osamosvojitve Slovenije. *Mar se ni slovenska javnost že pred dobrega pol leta uskladila: družinski zakonik bo, cerkvenjaki bodo nergali, zbirali podpise in grozili z božjo kaznijo, medtem ko bodo stotim otrokom in vsem nadaljnjim, tudi Venu, ki sta ga v oddaji pokazali simpatični punc, zakonsko zagotovljene enake pravice kot tistim otrokom, ki jih je Ljudmila rojevala med osamosvojitvijo.*

Kaj se je zgodilo? (18. 2. 2010)

Prispevek kritizira večinsko slovensko populacijo, ki si ob napadu treh bulmastifov na zdravnika Saša Baričeviča želi izvedeti najbolj sočne, perverzne, odurne detajle iz garaže na Oražnovi 11. Dogodek ljudstvo povezuje s političnim vrhom, tajkuni, pomembnimi menedžerji ter gospodarstveniki, svoje misli, trditve in negativna mnenja pa običajno izkazujejo na spletnih forumih in blogih. Ves ta gnev in bes, po besedah avtorja, izhaja iz globalne krize, ki jezi dandanes male ljudi. Vendar, zakaj menim, da je sestavek pomemben za moje diplomsko delo. Veliko ljudi, predvsem desno usmerjenih, je ob tragičnem dogodku največ pozornosti posvečala teorijam o zlorabi psov z umetnim penisom, tako rekoč o sodomiji, ki naj bi se odvijala na Oražnovi 11. To spolno deviacijo so avtomatično povezovali in enačili z istospolnostjo, kar pa v času govora o družinskem zakoniku slednjemu ni bilo v korist. Razvidno je, da pisec članka ne širi sovražnega govora nad homoseksualnostjo, vendar je kritičen do tistih, ki to počno, torej do desno usmerjenih. Namerno uporabi negativno besedno zvezo *pokvarjena banda*, s katero imenuje istospolno usmerjene, spolne prestopnike, perverznejše, sodomiste itd., skratka, vse tiste, ki jih običajno desničarska struja zmeče v en koš, kakor da bi šlo za isto skupino ljudi. S tem, ko uporabi omenjeno besedno zvezo, se posmehuje konservativnejšim desničarjem, saj ne vidijo razlike med skupinami ljudi, naštetimi zgoraj. Ugotovimo, da s svojim sarkastičnim navajanjem avtor pripada levi struji in je ogorčen nad mišljenjem skrajno desnih. Uporabi tudi besedno zvezo *glas ljudstva*, s katero

misli predvsem na večinsko prebivalstvo, ki so konservativnejši in se spogledujejo z desno ideologijo ter napačno enačijo homoseksualne z orgiastičnimi in zoofilskimi idejami. *To, kar vznemirja, peče in frustrira glas ljudstva, nenadoma ni več ekonomija (tajkunizem, ekscesni kapitalizem, vse manj regulirani trg ipd.), ampak kulturna vojna, tako da se »tisti« **detajli iz garaže** v naslednjem koraku **prelevijo v pretvezo za profetsko šovinistično upravičevanje predsodkov do istospolno usmerjenih, svingerstva, prešuštništva, skupinskega seksa, parad ponosa, imigrantov in Romov, celo do žensk.** »Zdaj si pa predstavljajte, da se tej **pokvarjeni bandi** dovoli posvajati otroke,« **je dahnil glas ljudstva.** In to vprašanje potem ponavljal in variiral, **kot da bi hotel reči: novi družinski zakonik bo Slovenijo spremenil v tisto garažo!** In to vprašanje potem ponavljal in variiral, **kot da bi hotel reči: novi družinski zakonik bo Slovenijo spremenil v tisto garažo!***

Tudi v nadaljevanju avtor citira člana SDS, ki je proti netradicionalnim družinam. V svojem citatu poslanec uporabi določene besedne zveze in izraze, ki so mene zmotile, saj imajo negativni prizvok v kontekstu, v katerega so vpete. Uporabljena je beseda tektonika, ki po SSKJ-ju lahko pomeni *urejena, sorazmerna, trdna grajenost česa ter sklenjena, somerna, hierarhično urejena zgradba česa.*¹⁵ Zato v kontekstu *tektonski premiki* lahko razumemo, da gre za rušenje neke urejene celote, ki bi lahko bila tradicionalna družina, torej za njeno rušenje in razpad (oče, mati ter otrok). Tudi izraz *poseben* ima negativni prizvok, saj je večinoma v besedni zvezi posebni ljudje, posebnež, poseben otrok itd. mišljeno umsko ali intelektualno zaostal, nekompetenten. V sestavku je uporabljen izraz kot sopomenka za istospolne, vendar, menim, namiguje na manjvredne in manj sposobne ljudi. Še ena beseda iz ust poslanca SDS, s katerim se avtor v pričujočem članku ne strinja, je *neobičajen*, ki jo poslanec kopiči in ponavlja, da bi v sprejemniku dosegel zelen učinek, da je vse, kar je povezano z istospolnostjo, neobičajno. V nadaljevanju pisec povzame odsek, v katerem je eksplicitno navedena desna ideologija, po piščevem mnenju nestrpna (*strpnosti je konec*), ki je proti sprejetju novega zakonika, proti netradicionalnim družinam, proti drugačnim, ta ista ideologija pa hkrati še enači ter meče v en in isti koš istospolne, posebneže, privilegirance, tajkuniste in »vladajočo dildoeleto«. Na koncu odseka avtor članka izrazi tudi svoje začudenje, saj je dogodek iz garaže razlog za padec novega družinskega zakonika, duhovniška pedofilija pa nikakor ne vpliva na demontažo cerkvenih zakonikov, je prepričan. Menim, da je v zadnjem odstavku moč zaznati kritiko Cerkve in njihovih privilegijev, hkrati pa ravno s tem, ko pedofilijo sopostavi ob sodomijo, namigne, da črte med tem, kaj je hujše, vulgarnejše in

¹⁵ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=tektonika&hs=1.

bolj nesprejemljivo v dan današnji družbi, ne moremo potegniti. In eno in drugo je enako perverzno in nedopustno, to pa z retoričnim vprašanjem *Kaj pa je pedofilija v primerjavi s sodomijo?* dobro ponazori.

Nič posebnega - nekaj takega je dahnil tudi Jože Tanko, vodja poslanske skupine SDS: »Ti tektonski premiki pomenijo, da se lahko na nek poseben specifičen način rešujejo tudi želje posebnih skupin oz. ljudi. In eden takšnih tektonskih premikov je najbrž tudi sprememba družinskega zakonika, ki uvaja neke neobičajne zadeve, neke neobičajne formulacije in dopušča neke neobičajne možnosti pri določenih, očitno pa privilegiranih skupinah. Vse te stvari, ki se sedaj dogajajo, je potrebno obravnavati tudi v tem kontekstu. Tako politiko enostavno ni več možno podpirat.« Ne, strpnosti je konec! Istospolni = posebnež = privilegiranec = tajkunist = »vladajoča dildolita« = ta, ki kazi narodno substanco = ta, ki uničuje Slovenijo = komunist.

Ali natančneje: »tisti« detajli iz garaže so le pretveza za križarski, tektonski poziv k vrnitvi v 19. stoletje, okej, k vrednotam 19. stoletja, »pravim«, »avtentičnim«, »klenim« slovenskim vrednotam, ki jih je, kot ste uganili, skazil in pokopal šele prihod komunizma. Hecno pri vsem skupaj je kakopak tudi tole: to, kar se je zgodilo v tisti garaži, je razlog za demontažo novega družinskega zakonika - duhovniška pedofilija pa ni razlog za demontažo starega cerkvenega zakonika, kaj šele za demontažo vatikanskega sporazuma. Še več, cerkev si lahko zdaj oddahne: duhovnik, obsojen zaradi pedofilije, lahko ostane na prostosti. Kaj pa je pedofilija v primerjavi s sodomijo?

Tekmovanje v nestrpnosti (4. 3. 2010)

V dodanem odlomku kaj kmalu vidimo, da je članek interpretativne narave, saj je avtorica uporabila besedo *sočno* v narekovajih in s tem podala svoje lastno mnenje o razpravi, ki predvideva, bo dvignila veliko prahu. Tudi v naslednjem odstavku imamo indic interpretativnega žanra, in sicer v besedni zvezi *na žalost*, saj ta izda pisateljičino mnenje. V končnem delu prvega odstavka že opozarja na najbolj pereč problem zakonika, to je člen o posvojitvi otroka v istospolno družino. *Da bo razprava »sočna«, je bilo jasno že več mesecev, tudi zaradi besed, ki so bile izrečene januarja na javni predstavitvi mnenj v državnem zboru. Razprava o zakoniku, ki obsega več kot tristo členov, je postala razprava o morali, grehu, perverzijah, predvsem pa se je osredotočila zgolj na en, vendar pomemben del zakonika: pravico istospolnih parov, da posvojijo otroka. [...] Ena prvih novic o razpravi na spletni strani RTV Slovenija se je glasila: Homoseksualnost, teofilija, zoofilija normalni? In na žalost*

je razprava v državnem zboru sledila predhodnim razpravam v medijih, le da sta tokrat Ljudmila Novak in Aleš Primc debato morala spremljati z balkona v državnem zboru, skupaj z Angelco Likovič in drugimi nasprotniki zakona, ki so se za to priložnost oblekli v enotne bledorumene majice.

V naslednjem odstavku naletimo na napačno interpretacijo nasprotnikov zakonika, ki enačijo homoseksualnost z nekaterimi drugimi spornimi oblikami spolne prakse, v tem primeru z zoofilijo. Avtorica sestavka je prepričana, da so nasprotniki (v veliki večini vse desne ideološke stranke) izrabili napad psov nedavno do smrti raztrganega Saša Baričeviča na Stanislava Megliča, da bi s tem prepričali ljudstvo, da je istospolnost moralno sporna se in pravzaprav ne razlikuje od ostalih promiskuitetnih spolnih praks. Na tem mestu namigujejo na zoofilijo in jo v en koš mečejo skupaj s homoseksualnostjo, da bi v ljudeh zbudili gnus in dokončen upor proti novemu družinskemu zakoniku. *Med aktivisti se je znašel tudi Stanislav Meglič, žrtev napada psov Saša Baričeviča leta 2006, in s tem potrdil **taktiko nasprotnikov zakonika: izzvati razpravo o morali in vanjo vključiti vse spolne prakse**, tudi tiste, ki so po zakonu kaznive.* Po mojem mnenju je ta sopostavitev istospolnosti z zoofilijo in ostalimi kaznivimi spolnimi praksami s strani nasprotnikov nekorektna, saj so to naredili načrtno, da bi nevedneže pridobili na svojo stran.

Vzemimo si eno uro in se zmerjajmo (4. 3. 2010)

V odlomku iz prispevka avtorica obtožuje poslance in njihovo vrednotenje, saj enačijo geje, pedofile ter zoofile in prodajajo to kot edino resnico. Menim, da namerno uporabi pridevnik *vrl* (*vrlji poslanci*), ki po SSKJ-ju pomeni tak, *ki ima moralno, značajsko pozitivne lastnosti; pošten, vreden spoštovanja* in še pomen *ki ima pozitivne lastnosti, značilnosti koga sploh; prizadeven, vreden hvale*. S tem pridevnikom želi povedati ravno nasprotno, gre torej za paradoks, saj poslanci namesto, da bi bili moralni in pošteni, obtožujejo vsepovprek. Retorično vprašanje, v katerem se sprašuje, ali naj bomo ponosni ali naj se sramujemo poslancev, dobi svoj odgovor v avtoričini besedni zvezi *ki so se že kar navadili, da lahko obtožujejo*, meni torej, da se moramo sramovati, saj obtožujejo vse povprek že lep čas in neupravičeno enačijo pedofile, zoofile ter homoseksualce. *Naj bomo ponosni, da je v terek družinski zakonik preživel prvo glasovanje v parlamentu in da ga ustavna obtožba predsednika ni ali naj se sramujemo naših vrljih poslancev, ki so se že kar navadili, da lahko obtožujejo vse povprek in je zato praktično vse-eno, če homoseksualce, pedofile in zoofile vržejo v isti koš in če trače razglašajo za Resnico?*

Svoje nezadovoljstvo z informativnimi oddajami, v katerih se gostje nezrelo prepirajo ter obtožujejo, v zadnjem času predvsem okoli družinskega zakonika, avtorica sestavka sklene v zadnjem odstavku, kjer meni, da tudi olimpijske kolajne niso dovolj senzacionalne, da bi za trenutek odvrnile pozornost ter nas rešile občutka sramu. *Dve srebrni in ena bronasta, čeprav posuta z diamanti, vsekakor niso dovolj, da bi se vsaj za kakšen dan **znebili tega nadležnega občutka sramu**, ki smo mu priča ob spremljanju informativnih oddaj. In tudi prenos torkove seje državnega zbora, na kateri so cel dan **secirali družinski zakonik** in Ertlovo odlikovanje, k temu ni prispeval nič dobrega. Beseda secirali v kombinaciji z družinskim zakonikom in na koncu ni prispeval nič dobrega* nas samo še bolj prepriča o avtoričini ideologiji in prepričanosti, da je vsakršno polemiziranje o irelevantnosti družinskega zakonika napaka.

Edini primer v tem članku, po mojem mnenju, kjer bi se bilo morda smiselno vprašati o morebitni prisotnosti sovražnega govora, je s strani avtorice naravnano na nasprotnike zakonika. Oponente namreč enači s ksenofobi, poleg tega jim nadene še imena, s katerimi jih smeši. Tudi beseda *bitje* ima negativno konotacijo, zato bi si upala trditi, da z njo želi degradirati skupino desnih politikov. Posmeh začutimo tudi v imenovanju poslancev, Ljudmile Novak ter Zmaga Jelinčiča-Plemenitega, kjer ju imenuje *borka Ljudmila Novak-Milka* ter veteran Zmago. *Zato bi se morda na nacionalki že lahko počasi odvadili, da za vsak problem te družbe v studio pokličejo kakšnega **dežurnega ksenofoba**. Pa naj bo to veteran Zmago, borka Ljudmila Novak - Milka ali pa kakšno **drugo bitje**, katerih medijske kariere te dni neizmerno cvetijo.*

Pederasti, istospolno usmerjeni in sodomiti (11. 3. 2010)

Prispevek je interesanten, ker avtorica poudari, da spolnih praks iz naslova nikakor ne gre enačiti.

Peticiji o reorganizaciji vojske, ki jo je avtorica članka podpisala tudi sama, nasprotujejo številni politiki. Svoje nesoglasje s podpisniki so podkrepili z vrsto neprimernih besed in spornih obtožb, ob katere se je obdregnila ravno avtorica članka. Ena najbolj odmevnih izjav je prišla izpod peresa sindikata ministrstva za obrambo, z Jožefom Tišlaričem na čelu, ki je podpisnike peticije o ukinitvi oziroma reorganizaciji vojske obtožilo pederastije, istospolnosti in sodomije. *Toda, pravijo sestavljavci izjave, »na drugi strani **gre za državljane, neto koristnike zgoraj omenjenih storitev**, za katere je uživanje dobrot in svoboščin sodobne demokracije, vključno z osebno in zdravstveno varnostjo, pravico do izražanja svojega*

mnenja in izživljanja neobzdanega sla do dobrot, ki se lahko kupijo za denar ali vzamejo na silo, vključno z uresničenem fantazij iz naslova pederastije in istospolne usmerjenosti ter sodomije, postalo samo po sebi umevna kategorija».

Zagovorniki obstoječega sistema vojske si dovolijo degradacije vsakega drugače mislečega, ki ga jemljejo kot nasprotnika, celo sovražnika. Začutimo avtoričino pikro noto, ko pripoveduje o dejstvu, da so zanje vsi enaki, le poimenujejo jih drugače: homoseksualci, sodomiti, pederasti. Avtorica se na tem mestu ponorčuje iz ozko misleče kategorije zgoraj omenjenih ljudi (*je tej pameti samoumevno*) in poudari, da homoseksualnosti, pederastije in sodomije nikakor ne gre enačiti, saj homoseksualnost že nekaj desetletij nima statusa bolezni ali nenaravnega nagnjenja. ***Nasprotnika = sovražnika je mogoče (treba!) degradirati tudi v njegovi čisto osebni, intimni sferi! In vsi so enaki, le poimenovanja so različna: homoseksualci, pederasti, sodomiti, ki jim je dovoljeno čisto vse, »pred njimi niso varne niti domače živali«! Ta »kategorija« ljudi torej ni le moralni izvržek, temveč naravni izrodek! Izrodek narave! (Da so istospolno usmerjeni na isti ravni kot pederasti in sodomiti, je tej pameti samoumevno, pa čeprav homoseksualnost že desetletje in pol nima statusa bolezni oziroma nenaravnega nagnjenja - neobičajnega pač!)***

Vidimo, da avtorica pravilno interpretira neredko zmoto glede enačenje teh treh, popolnoma različnih terminov.

Naj na tem mestu predstavim svoj pogled ter dvom v razlago pojmov v SSKJ-ju. Pod geslom homoseksualec¹⁶ najdemo razlago, da je to ta, *kdor čuti spolno nagnjenje do oseb istega spola*. Geslo pederast¹⁷ je po mojem mnenju interpretiran nekoliko netočno in izključujoče, saj gre v prvi vrsti za *moškega, ki čuti spolno nagnjenje do dečkov*, kot drugi pomen pa je v SSKJ-ju navedeno geslo sopomenka za *homoseksualca*, s kvalifikatorjem knjižno. Sama trdim, da že na slovarski ravni prihaja do nedoslednosti, saj je enačenje homoseksualca s človekom, moškim, ki ga privlačijo dečki, nedopustno. Ta pomen gesla za moškega, ki čuti spolno nagnjenje do dečkov, je bolj podoben pomenu besede pedofil. Zanimivo pa je, da izrazov pedofil ali pedofilija v SSKJ-ju ni. Zadnje geslo, sodomit¹⁸, je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika opredeljen nadvse zmedeno in nedosledno, saj pomen izraza združuje kar tri nezdružljive smisle. Prvič je sodomit opredeljen kot nekdo, *ki spolno občuje z živaljo*. Ta predstava pod omenjenim geslom je med ljudmi najbolj razširjena (pojavlja se tudi sinonim

¹⁶ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=homoseksualec&hs=1.

¹⁷ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=pederast&hs=1.

¹⁸ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=sodomit&hs=1.

zoofil). Drugič pa je po mojem mnenju še bolj kaotično in nesopostavljivo, saj je navedeno, da s kvalifikatorjema knjižno in redko geslo pomeni *homoseksualec*, *spolni perverznež*. Izhajam, da že sam slovar enači homoseksualnost s spolno perverzijo. Ni čudno, da ljudje še zmeraj ne ločijo med omenjenimi pojmi, saj je že sam normativni slovar našega jezika nedosleden pri tako pomembnem razlikovanju. Razlikovanju, ki ljudem lahko spremeni življenje.

Kompromis na račun istospolno usmerjenih? (6. 5. 2010)

Avtorica članka predstavi problematiko sprejemanja družinskega zakonika in poudarja njegovo pomembnost zaradi boljše družinske politike pri nas. Eden bistvenih zgibov, zakaj bi bilo za državo koristno, da se sprejme, je za dobro in zaščito otrok.

Avtorica z besedo *dolgo* namiguje na odvečno debatiranje o zakoniku, saj meni, da je njegova potrditev nujna. Njeno liberalno mnenje je, da družina ni le mati, oče ter otrok, in da tudi druge oblike družin – med drugim istospolne – zaslužijo pravno ureditev. Z besedo *očitno* pa doseže učinek nasprotnega, in sicer začutimo njeno nestrinjanje oziroma norčevanje iz tradicionalnega pogleda na to problematiko. ***Dolgih** osem ur je trajala torkova razprava, s katero se je parlamentarni odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide lotil druge obravnave predloga družinskega zakonika. In **dolgih** osem ur se je razprava vrtela okrog ene same točke - prvega člena družinskega zakonika. Zakaj ravno okrog prvega člena? Ker si vse družine pri nas **očitno** ne zaslužijo, da bi bile enakopravne. Družinski zakonik naj bi na novo uredil družinsko politiko pri nas, to pomeni, da bo med drugim omogočil boljšo zaščito otrok in krajše roke za reševanje družinskih postopkov, njegov prvi člen pa prinaša novo definicijo družine.*

Največ prahu v novem zakoniku so dvignile ravno istospolne družine. Avtorica poudarja, da se z novo definicijo družine ne bo spremenilo ničesar, ravno obratno, zaščitene bodo tudi netradicionalne oblike družin, kot je istospolna. S podvojeno rabo besede *menda* stopnjuje diskurz ter izrazi dvom in nesoglasje glede deljenja družin na tradicionalne in netradicionalne. Na koncu odstavka še nakaže, da bi to znal biti problem diskriminatorne narave. *Takšne, netradicionalne družine obstajajo že zdaj in jih je vse več, a zaradi zastarele zakonodaje formalno niso priznane. Med njimi so tudi istospolne družine. In prav te so vse od jeseni, odkar je ministrstvo za delo javnosti prvič predstavilo družinski zakonik, na tnalu. Ker istospolno usmerjeni **menda** ne bi smeli skleniti zakonske zveze na enak način kot*

heterospolno usmerjeni. In ker istospolno usmerjeni **menda** ne bi smeli posvojiti otrok. **Ustava resda prepoveduje diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti. A ni prvič, da je ostala ta »podrobnost« pri nas prezrta.**

Avtorica poudarja, da je bila druga obravnava predloga zakonika precej burna (*Vračanje udarcev*), saj si predstavniki strank niso edini. Za nameček pa med razpravo po nesreči pride do besednega spodrsaljaja, ko je družinski zakonik prekrščen v kazenski zakonik. Da je ponesrečen lapsus zelo umesten in da brezplodna debata pravzaprav ne vodi nikamor, poleg tega pa žali istospolno usmerjene, razberemo iz avtoričinega izbora besedne zveze *Lapsus ni bil daleč od resnice. Vračanje udarcev se je nato nadaljevalo, razpravo pa je še najbolj povzel nepovezani poslanec Vili Rezman, ki je družinski zakonik pomotoma prekrstil v kazenski zakonik. Lapsus ni bil daleč od resnice, saj je bila razprava res kazen. Če že ne za vse gledalce parlamentarnega kanala, pa vsaj za istospolno usmerjene, ki so morali spet poslušati žaljivke na svoj račun.*

Sovražni govor po mojem mnenju ni prisoten, kritika nasprotnikov novega zakonika je pa vendarle rezka.

Hinavščina (10. 6. 2010)

Pisec članka je subjektiven, na kar nakazuje uporaba frazema *pomesti pod preprogo* (skriti nekaj praviloma negativnega) v naslednjem odlomku, kjer razkriva naravo cerkvenih dostojanstvenikov, češ da imajo toliko skrivnosti in neporavnanih računov, da vse to težko skrijejo pred očmi ljudstva. *Sveti sedež jih je začel priznavati in se nanje ustrezneje odzivati (imenovanje preiskovalnih komisij, sodelovanje z državnimi organi pregona) šele takrat, ko so v Vatikanu ugotovili, da navkljub vsemu razkošju nimajo dovolj velike preproge, pod katero bi bilo še mogoče pomesti vse afere.*

Ne bi mogla reči, da sem v nadaljevanju zaznala kakršno koli obliko sporne komunikacije, morda raje ostro kritiko Cerkve in njhovega nemoralnega početja, ki kaže na cerkveno neiskrenost in hipokrizijo, ki jo pisec članka strogo očita RKC-ju. *A tudi po priznanju »grehov« so se najvišji cerkveni dostojanstveniki še naprej na škandale odzivali s svojevrstno hinavščino, za katero navsezadnje kronično obolevajo.* Po mojem mnenju jih pisec upravičeno označi za hipokrite, češ, govorijo eno, a delajo drugo. To nam predoči v naslednjem daljšem odlomku, kjer pove, kako duhovni vodje namerno preusmerjajo pozornost ljudstva od pedofilije med cerkvenimi služabniki – ki je za vesoljno Cerkev

kolosalen problem – na homoseksualnost in njeno *osrednjo grožnjo človeštvu*. Pisec po mojem mnenju namerno uporabi določene besede, ki se tičejo vrha Vatikana, z negativno konotacijo: *stopnjevati ofenzivo, srdito udaril*. V nekaterih predelih odstavka se avtor sklicuje na besede Cerkev ali jih celo citira. Citirane besede, torej besede iz ust samega vrha Vatikana, so izredno negativne, ko je govora o istospolni usmerjenosti. Označijo jo za grožnjo človeštvu, za *zahrbtno in nevarno grožnjo skupnemu dobremu*, kot *napad na stvarstvo ter uničevanje božjega dela*. Avtor trdi, da gre za napad na homoseksualnost, s čimer se strinjam tudi sama in celo razmišljam o sovražnosti izjav iz ust Cerkev proti istospolno usmerjenim. Zelo jasno papež širi sovražni govor, saj je menda pred časom, navaja avtor članka, pozval na boj proti trans- in homoseksualcem, češ da se je proti njim potrebno boriti s takim zanosom kot proti uničevanju pragozdov. Že ta primerjava je izjemno nestrpna. *Minimaliziranje hierarhične odgovornosti je en način »saniranja« posledic škandala. Naslednji je odvrčanje pozornosti na druge tematike*. Vrh Vatikana je v zadnjem času začel zelo očitno *stopnjevati ofenzivo proti homoseksualnosti in istospolnim porokam*. To, poudarjajo najvišji predstavniki cerkve, naj bi bila *osrednja grožnja človeštvu*, na katero bi se morali osredotočiti. Ob obisku najbolj znanega portugalskega romarskega središča Fatime *je papež srdito udaril* proti splavu in porokam istospolnih partnerjev. Oboje je *označil za »zahrbtni in nevarni grožnji skupnemu dobremu«*. Ne gre za osamljen primer, temveč za ponavljajoči se vzorec *napadov na homoseksualnost*. Ko je Benedikt XVI. pred nekaj meseci napovedal obisk Velike Britanije, je *napadel* spremembe britanskega zakona o enakosti, ki katoliškim agencijam za posvojitev otrok preprečujejo diskriminacijo istospolnih parov. Za spremembe je dejal, da so v nasprotju z naravnim zakonom. Papež istospolne poroke nasploh *označuje za »napad na stvarstvo« in »uničevanje božjega dela«*, pred časom pa je celo dejal, da se je treba proti homoseksualnosti ter transseksualnosti *boriti* z isto vnemo kot proti uničevanju pragozdov. Zanj oboje pomeni isto *grožnjo človeštvu*.

Kratko vstajenje družinskega zakonika (26. 5. 2011)

Mojo pozornost so pritegnili predvsem avtoričini ostri komentarji, namenjeni verujoči desničarski struji, ki ostro nasprotuje družinskemu zakoniku v nastajanju. Avtorica z metaforo *kost v grlu*, ki jo sama razumem kakor *trn v peti* (da si pri nekom nezaželen, da te ne marajo), predstavi ideološki zorni kot desne politične stranke. S prvo osebo množine *vemo* daje vtis, da gre za splošno, dlje časa znano javno mnenje in ne zgolj za njeno lastno prepričanje. S tem pojasnilom, menim, obvaruje lastno kritiko. *Da je družinski zakonik kost v grlu verujočim,*

vemo že dlje časa. Tudi beseda *garda*¹⁹, domnevam, ne stoji v nadaljevanju čisto po golem naključju. Omenjena beseda spominja na nekaj slabega, povezanega z vojno, vojsko ter orožjem in tudi v SSKJ-ju se omenjajo ti pojmi: (1) *izbrana, elitna vojaška enota, zlasti za telesno stražo*; (2) *oborožena skupina, organizirana za obrambo določenega političnega nazora*; (3) *skupina ljudi s sorodno miselnostjo in sorodnimi interesi*; tu je kvalifikator pogovorno. Da je šla avtorica sestavka s svojim pikrim komentarjem morda predaleč, je razvidno iz dela, kjer se je norčavo pošalila, češ da sta Ljudmila Novak ter Primc umanjkala v pogovorni oddaji, ker sta bila pri Jezusu na zagovoru. **Garda**, ki jo praviloma vodita Aleš Primc in Ljudmila Novak (kdo ve, morda ju v tokratni oddaji ni bilo, ker ju je **Jezus poklical na zagovor**), glasno naznanja, da so zakon ter pripadajoče pravice in dolžnosti sveta stvar in da si jih zaslužijo le heteroseksualni pari. Menim, da je takšna izjava neprimerna in neokusna.

Poved v nadaljevanju analize odseva avtoričino mnenje, da je v Sloveniji prisotna diskriminacija istospolnih, njen podton pa sugerira, da so za to v veliki meri krivi desni, ki so prav tako skoraj dosegli, da se k družinskemu zakoniku sprejme amandma, ki bi ukinil vse dotedanje večletne ugodnosti za zunajzakonske pare. Torej živčim skupaj, vendar izven zakonske zveze (koruzniki), je avtorica namerno dodala še pridevnik brezbožni²⁰. Ta ima po SSKJ-ju dva pomena, tak, (1) ki taji, ne priznava boga, ter (2) obsojanja vreden, sramoten. S tem, ko je dodala omenjeni pridevnik, je želela prikazati mnenje desničarjev glede parov, ki niso poročeni, a vseeno živijo skupaj, zato so z zornega kota konservativcev brezbožni in vredni obsojanja. *A prejšnji teden so v državnem zboru, očitno nekoliko po pomoti, sprejeli amandma, ki bi **diskriminacijo**, ki je bila do nedavna rezervirana za istospolne pare, delno prenesli še na **brezbožne** koruznike.*

Zdrave družine in pretepeni pedri (16. 6. 2011)

Že sama naslov Zdrave družine in pretepeni pedri ter podnaslov Vidne so posledice boja normalnih in zdravih proti istospolnim s subjektivnim podtonom in izbiro besed napeljeta na dejstvo, da bo članek napisan v interpretativnem žanru. Ob naslovu zaznamo kanček ironije, saj po mojem mnenju pisec želi poudariti, kako »nezdrava« je pravzaprav ideja, da je edina prava, edina zdrava oblika družine tista klasična (mati, oče in otrok), saj takšno mišljenje, žal, privede lahko tudi do negativnega izida. Normalni in zdravi so vse bolj nestrpni do tistih drugih, vse več je brutalnih fizičnih napadov nanje.

¹⁹ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=garda&hs=1.

²⁰ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=brezbo%C5%BEen&hs=1.

Avtor želi povedati, da prenapenjanje ideje o normalni in zdravi družinski celici ter negacija in obsodba drugačne oblike družine lahko privedeta do zelo »nezdravega« učinka, to je do fizičnih obračunov, ki jih spodbudijo takšne ideje. Ravno nasprotje iz naslova (Zdrave družine in pretepeni pedri) da članku pravi učinek in pokaže absurdnost situacije. Da gre za nekakšen paradoks dejanj je razvidno iz ponavljanja besedne zveze mirno in dostojanstveno, ki se v celotnem članku pojavi kar petkrat. S tem, ko je tolikokrat navzoča, prida učinek neresničnosti besedne zveze in smeši početje nasprotnikov zakonika. Avtor želi poudariti, da na miren in dostojanstven način dosega ne-mirna in nedostojanstvena obsodbe vredna početja. *Tudi pretekli teden, pred zadnjim branjem novega družinskega zakonika, so se zbrali člani in somišljeniki civilne iniciative Za družino in pravice otrok. Spet so, kot je dejal njihov vodja Aleš Primc, **mirno in dostojanstveno** izrazili svoje prepričanje, da otrok rabi mamo in očeta. Tako kot to **mirno in dostojanstveno** počnejo, že odkar je pred skoraj dvema letoma vlada prvič predstavila predlog novega zakonika. Njihova vztrajnost **mirnega in dostojanstvenega** izražanja svojih prepričanj v javnosti pa že daje prve rezultate. **Normalni in zdravi so vse bolj nestrpni do tistih drugih, vse več je brutalnih fizičnih napadov nanje.***

V danem članku gre za rezko kritiko zagovornikov tradicionalne družine, ki z njeno promocijo dosega negativni pogled na netradicionalne oblike družin. Kakor pravi avtor, Aleš Primc ne poziva k fizičnemu nasilju, vendar ustvarja ugodno ozračje, da do spornega vedenja lahko pride. Na miren in dostojanstven način. *Seveda Primc in njegovi ne pozivajo k fizičnemu nasilju. Ustvarjanje ozračja, kjer je sprejemljivo o istospolnih zgolj zaradi njihove spolne usmerjenosti govoriti kot o tumorju družbe, ki lahko pomeni propad naroda in ne vem kaj še, je morda še bolj nesprejemljivo. In hkrati učinkovito. Še posebej, kadar se to počne **na miren in dostojanstven način.***

Vsak otrok potrebuje očeta in mamo (6. 1. 2012)

Po pričakovanjih, v tej kolumni ne gre za sovražni govor avtorice, uperjen proti gejem in lezbijkam, pač pa gre za njeno kritiko tistih, ki te manjšine ne priznavajo in želijo z referendumom doseči, da se jim odvzamejo osnovne človekove pravice. Avtorica članka kot primer navede mesto Amstetten v Avstriji, ki sicer navzven deluje kot iz slikanice, vse je urejeno, lepo in prikupno, v resnici pa niti ni tako. Mesto, ki sicer na prvi pogled daje vtis popolne idile in harmonije, v sebi skriva temačno resničnost svojega meščana Josefa Fritzla, ki v svoji kleti skriva in zlorablja lastno hčer. Desnici je avtorica želela povedati, da nič ni kot v slikanici, ne obstaja idealna družba z idealnimi vrednotami. Zatorej vsakršen poskus

izbrisanja z obličja Zemlje istospolnih ni rešitev. Hkrati si postavi retorično vprašanje, kaj desno usmerjeni želijo storiti z otroki, ki so sad grehov svojih staršev. Dejanja zagovornikov zakonika primerja na nek način celo z dejanji Fritzla, saj se sprašuje, če bi se tudi oni najraje znebili takšnih otrok na način, da se jih zapre v klet. In tako bi bila slikanica popolna, takšni ljudje namreč navzven ne bi obstajali. *Čez nekaj ur bodo zagovorniki programske trditve, da vsak otrok potrebuje očeta in mamo, najbrž spet začeli zbirati podpise za razpis referendum o družinskem zakoniku. Nič me ne bi presenetilo, če bi jih do trenutka, ko to berete, že zbrali dovolj. Morda mi bodo v kratkem celo blagovolili pojasniti, kaj nameravajo storiti z otroki, ki so krivi greha, da nimajo očeta in mame. [...] Kaj namerava storiti slovenska desnica z otroki, ki ne živijo kot v slikanici? Jih bo tudi zakopala v kakšno klet ali jih bo kratko malo likvidirala?*

V naslednji izjavi avtorica desnici pove, kar jim po njeno gre. Uporabi nagovor (*Spoštovana desnica*) ter izbere stilno zaznamovana izraza *peder* in *lezba*, s katerima, menim, doseže moč obeh besed in hkrati pritegne pozornost bralca. Začutimo lahko intenzivnost njene jeze in ogorčenja nad mišljenjem desno usmerjene struje, hkrati pa je iz zgornje povedi dovolj dobro razvidno pretiravanje avtorice. S pretiravanjem (*pod okriljem noči zakrinkani, po mestnih strehah, skozi strešne line vdiral v domove poštenih občanov in srečno poročenim zakonskim parom iz zibk kradli dojenčke*) je verjetno želela pojasniti, kako hudo absurdna se ji zdi misel, da se istospolnim odvzemajo pravice, med drugim tudi ta, da ne smejo imeti otrok.

Spoštovana desnica, vem, da želite preprečiti, da bi se pedri in lezbe, ki hrepenijo po radostih starševstva, (že spet) pod okriljem noči zakrinkani, v brezšumnih supergah in kajpak v črnih trenirkah plazili po mestnih strehah, skozi strešne line vdiral v domove poštenih občanov in srečno poročenim zakonskim parom iz zibk kradli dojenčke.

Naj pojasnim, da sem članek izbrala zato, ker je ponovno le eden v vrsti sličnih, in sicer zagovarja družinski zakonik z novostmi, ki jih vpeljuje, istočasno pa obsoja nasprotno misleče, ki zagovarjajo klasično obliko družine. Sovražnega govora, kakor sem pričakovala, ni, je pa moč zaslediti ostro kritiko in nestrinjanje s tistimi, ki so kategorično proti zakoniku in nasploh proti pripadnikom drugačnih.

Konec misije, začetek vlade (13. 1. 2012)

Avtorica močno obtožuje odločitev ustavnega sodišča, ker dovoli referendum o zakoniku, kar vidimo iz enačenja referenduma in pekla. *Po kratkem obdobju zatišja, ki je sledilo volitvam, in rahli spokojnosti, ko nam je mir kalila zgolj bolezen Boruta Pahorja, so se z odločitvijo ustavnega sodišča, da dovoli referendum o družinskem zakoniku, očitno odprla vrata pekla.*

Nasprotnike zakonika avtorica označi za nestrpne, saj s tem, ko želijo istospolnim preprečiti osnovne človeške pravice, širijo diskriminacijo nad stigmatizirano skupino, kar po njenem mnenju počnejo čisto brez sramu. *Žal bi moralo biti v sodobni demokratični družbi ravno obratno, tako pa smo pri nas dočakali vrnitev klerikalcev, ki so pripravljeni brez sramu javno zagovarjati diskriminacijo in nestrpnost, ter bili priča izpadu ene redkih strank, ki se je na tem področju zavzemala za enakopravnost.*

Z močnim in načrtovanim pretiravanjem, češ da bodo otroke po sprejetju zakonika lahko imeli celo bratje in sestre, avtorica razprave želi prikazati ravno prenapihnenost pretiravanja desno usmerjenih, ki v vsem vidijo grozilne akte istospolnih. Samo nevedni bralec bi to trditev jemal kot lastno avtoričino, saj vemo, da je ta odkrito na strani homoseksualcev. *A tako smo volili, in po sicer z volitvami nepovezani odločitvi ustavnega sodišča so se na ulice vrnili Primčevi vojaki, ki so ljudem razlagali, da družinski zakonik omogoča, da bodo otroke po novem lahko imeli tudi bratje in sestre.*

Avtorica uporabi besedno zvezo *Po vsem hudem*, da bi z njo poudarila vrsto zanjo nesprejemljivih izjav, ki so se vrstile s strani zagovornikov tradicionalne oblike družine. Med takšne izjave, ki se ji zdijo očitno pretirane, štejejo napadi istospolnih na običajne ljudi, spremenjen šolski program in celo planska homoseksualizacija nacije. Pred slednjo avtorica uporabi prislov *malodane*, s čimer, po mojem mnenju, želi izpostaviti lasten ciničen pogled na skrajnost in čezmernost desničarskih prizadevanj. *Po vsem hudem, kar smo v oddaji slišali iz ust Primca, podpredsednice Nove Slovenije Alenke Šverc in Tadeja Strehovca, tajnika Komisije za Pravičnost in mir, ki so napovedovali apokalipso, napad gejev in lezbijk, spremembo šolskega učnega načrta in malodane načrtno homoseksualizacijo slovenskega naroda, smo se v nedeljo z veseljem zavalili pred televizijo in se potolažili s finalno izdajo ene od bolj gledljivih in simpatičnih oddaj na nacionalki, Misiji Evrovizija.*

V izjemno subjektivni drži da avtorica jasno vedeti, da se ne strinja z doktrino konservativnih strank, ki v istospolnih vidijo le strah in pretečo nevarnost ostalim državljanom. Izraža ostro kritiko, naperjeno proti zagovornikom tradicionalne družine.

Za cicibane vseh družin (9. 3. 2012)

Avtorica pozdravlja potezo učiteljev in ravnateljev osnovnih šol, da so zgodnico o istospolni družini *Očka*, ki je bila objavljena v otroški reviji *Ciciban*, vključili v pouk. Najmlajšim so želeli predstaviti tudi druge oblike družin, ne le tiste, tradicionalne, s katero so že seznanjeni. Po besedah avtorice takšne družine niso nikakršna novost, obstajajo že dlje časa. Zaznamo lahko ostro kritiko, naperjeno proti nasprotnikom, saj s svojim početjem povzročajo bolečino najbolj nedolžnim, to je otrokom, iz mavričnih družin. *Vprašanje je, ali so nasprotniki družinskega zakonika sploh že kdaj pomislili, da so deklince, pa tudi dečki z dvema očetoma ali mamama že dolgo slovenska realnost. Vprašanje je tudi, ali so že kdaj pomislili, kako njihovo pljuvanje po teh družinah in njihovo nepriznavanje vpliva na te otroke. Predvsem pa, kako vpliva na njihove sošolce in učitelje. Še sreča, da se lahko ti strpnosti učijo vsaj iz literature za najmlajše, če se je že od odraslih ne morejo.*

Avtorica da vedeti, da je prepoznavanje nestrpnosti nujno spoznati že v šoli. *Vse to kaže, kako zelo nujno je, da se vsako homofobno ravnanje v šoli prepozna kot nedopustno.*

Meni tudi, da je razburjenje podmladka stranke Nova Slovenija povsem neupravičeno in pretirano, uporabi celo besedno zvezo vik in krik. **Vik in krik** je nastal zaradi podmladka stranke NSi, kjer jih je zmotilo, da so učitelji „sporno“ zgodnico v šoli obravnavali skupaj z otroki, in še zlasti, da se je to zgodilo v času kampanje pred referendumom o družinskem zakoniku.

Njenemu mnenju se pridružujem tudi sama in bi na tem mestu rada poudarila še sledeče. Ko je bila vsebina zakonika še v pripravi, oziroma po tem, ko se je na pobudo nasprotnikov večkrat spremenila in prilagodila njihovim željam, je bilo v ospredju vedno le eno. In sicer, desna struja je neprenehoma ponavljala in poudarjala, da mora bistvo zakonika zadovoljiti potrebe otrok. Če želijo torej otrokom le dobro, zakaj s svojim neprestanim vmešavanjem v oblike družin povzročajo rane najmlajšim? Ti so zaradi netradicionalne oblike družinske celice že tako stigmatizirani, nasprotniki zakonika pa s svojim razpihovanjem nesoglasja in neodobravanja ter nasprotovanjem neklasičnim oblikam družin to samo še poglobljajo.

Avtorica ne širi sovražnega govora proti nasprotnikom zakonika, le njihovo ravnanje spozna kot nesprejemljivo.

Ne dovolite, da oni odločajo namesto vas (16. 3. 2012)

Pisec v članku predstavi ostro kritiko Cerkve in njene nezadržne želje po zmagi na referendumu o družinskem zakoniku, kar je povezano z dejstvom, da si omenjena inštitucija želi pridobiti politično moč. Svojo kritiko in obsodbo Cerkve izrazi pisec že takoj v podnaslovu: *Katoliška cerkev nima ne doktrinarnih ne vsebinskih razlogov za nasprotovanje družinskemu zakoniku. V boju za referendumsko zmago jo vodi **profana želja** po političnem vplivu.*

Mojo pozornost v zgornjem odlomku je dobila besedna zveza *profana želja*. SSKJ navaja, da geslo profan²¹ lahko poleg vsakdanji pomeni še posveten, torej ravno obratno od nabožen. Menim, da je avtor besedo profan izbral namenoma, da pokaže paradoksalnost same odločitve Cerkve, saj se želi vmešavati v politična vprašanja, ki naj bi ne bila skrb in delo Cerkve. Da ima ona kot inštitucija, ki je nadvse nabožna in sakralna, posvetno željo po vplivu, ki je po vrhu še političen, se zdi avtorju docela nesprejemljivo.

V nadaljevanju avtor obsoja besede duhovniškega predstojnika, ki žaljivo primerja pripadnike istospolne manjšine s prašiči, kravami, kozli in kozami. *Po mnenju duhovnika naj bi želeli nekateri politiki družino, torej »to osnovno celico, tako razcefrati in razvrednotiti in v to celico povabiti vse **prašiče, koze in kozle in krave**. Ne moremo. To ni družina!«.*

Da je avtorjeva obsodba besed cerkvenega dostojanstvenika zares umestna, dokazuje dejstvo, da je tako stigmatiziral homoseksualce kar med samim cerkvenim obredom. ***Četudi se sveta družina – ki ni bila »tradicionalna slovenska družina«, pač pa vse kaj drugega – velikokrat upodablja v družbi ovčk, kravic in pastircev, je duhovnikovo primerjanje ljubezni med istospolnimi partnerji z domačimi živalmi žaljivo. Še posebej, ker je to govoril posameznik sredi svetega obreda, s titulo pastirja in božjim blagoslovom.***

Avtor je odločen, da duhovni vodje ne le žaliyo istospolne, temveč tudi zavajajo svoje podanike z neresničnimi informacijami o vsebini zakonika. Ena takšnih cerkvenih domnev je, da bo zakonik dopuščal trgovanje z otroki in ženskami, drugo neresnico o izkoriščevanju revnih žensk za umetno oploditev istospolnim parom (in morebitni prisilni splav v primeru, če se par razide) pa so zapisali kar na reklamne letake. V zaključku odstavka avtor poda svoje mnenje, ki dokazuje, da on sam pravilno razume vsebino zakonika, kjer bi bilo vsakršno trgovanje z ljudmi in prisilni splav kaznivo dejanje. ***Ljubljanski stolni prošt ni edini, ki zavaja in žali istospolne posameznike. Tiskovni predstavniki Slovenske škofovske konference***

²¹ Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=profan&hs=1.

Andrej Saje je nedavno v Delu zatrdil, da **zakonik »omogoča zlorabe in možnost trgovanja z otroki in ženskami«**, v enem izmed letakov, ki krožijo po župnijah, pa je zapisano, da bo **zakonik »uzakonil izkoriščanje revnih žensk, ki bodo proti plačilu za istospolne pare donosile in rojevale otroke. V primeru, da se bodo takšni pari v času nosečnosti ločili, pa bo morala nadomestna mati na 'ukaz' splaviti nerojenega otroka«**. Pod te besede, objavljene tudi v katoliškem tedniku Družina, je podpisan tajnik Komisije Pravičnost in mir Tadej Strehovec. **Družinski zakonik seveda ne uzakonja nadomestnega materinstva, splavi na ukaz in trgovanje z otroki so kazniva dejanja.** Vse to v cerkvi vedo, a v svetem boju zoper drugačne družine jih dejstva ne zanimajo. V sodobni družbi bi katoliška cerkev rada predpisovala, kakšna je prava, od Boga dopuščena družina.

Avtor meni, da svetopisemskih zapovedi ne moremo jemati enoumno in s tem tudi interpretacija homoseksualnosti ne more biti sto odstotno verodostojna, sploh glede na to, da se je sveto knjigo prevajalo, prepisovalo in spreminjalo nič kolikokrat. Pisec se ponovno obrača k bralcu z retoričnimi vprašanji, zakaj bi bilo Sveto pismo kakršno koli verodostojno merilo za življenje v današnji družbi. Po besedah avtorja ne Stara in ne Nova zaveza ne moreta biti merodajni, saj takratne norme ne zadostujejo današnjim kriterijem človekovih pravic, lastništvo nad ženskami ter zagovarjanje suženjstva, ki sta upravičeni v obeh Zavezah, pa se piscu ravno tako ne zdita dejstvi, vredni poveljevanja. *A temeljno vprašanje ni, kaj so hoteli pisci Svetega pisma povedati, pač pa zakaj bi bilo besedilo, ki je nastalo pred dva tisoč in še več leti, in bilo hkrati nekajkrat prepisano, prevajano, spremenjeno, okrajšano, izgubljeno, moralni vodnik za življenje v sodobni družbi. »Stara zaveza v nobenem primeru ne more biti priporočljiv nasvetnik, saj je po pojmovanju pravičnosti in človekovih pravic daleč izpod vsake sodobne ustave. Če glede tega Stara zaveza ni merodajna oz. vzorna, zakaj bi morala biti glede stališča do homoseksualnosti – ali seksualnosti na sploh, v kateri se dopušča ali hvali poligamijo (patriarhov) in lastništvo moških nad ženskami?« Podobno je z Novo zavezo, ni najbolj jasno, ali se je apostol Pavel (oz. avtor teksta) v Prvem pismu Rimljanom zgražal nad heteroseksualci (poročenimi) ali biseksualci, ki so zanemarili žene in se šli homoseksualnost, ali pa se je zgražal nad homoseksualnostjo kot tako? »In spet: Zakaj bi danes Pavla šteli za merilo, če je upravičeval suženjstvo?«*

Avtor je kritičen do dejanj Cerkve, ki se tako silno bori proti novemu družinskemu zakoniku in nagovarja vernike, naj sami storijo enako. Pisec se hkrati sprašuje, postavlja retorična vprašanja in kaže s prstom na Cerkev in jo, mislim, kar konkretno obtožuje, da jo vodi zgolj želja po vplivu in moči. Avtor je proti njej izredno nastrojen, saj meni, da je to ravno ta sama

inštitucija, ki je skrivala pedofilske škandale doma in po svetu, v preteklosti preganjala ženske in skrivala otroke cerkvenih dostojanstvenikov. Sprašuje se, kako si lahko takšna dvolična ustanova jemlje pravico do legitimnosti, da volivcem narekuje, za koga se odločiti na referendumu. *Če cerkev nima ne doktrinarnih ne vsebinskih razlogov za nasprotovanje družinskemu zakoniku, če je v boju za referendumsko zmago ne vodi interes otrok, ampak profana želja po moči in vplivu, ni jasno, kdo katoliški cerkvi daje legitimnost, da volivce poziva, kako naj odločijo na referendumu. Ima res dovolj legitimnosti, da odloča namesto drugih? Katoliška cerkev je tista institucije, ki je skrivala pedofilske škandale. To ni počela samo v tujini, pač pa tudi v Sloveniji. Katoliška cerkev je tista združba, ki je v zgodovini preganjala ženske, je tista, ki še danes skriva otroke duhovnikov in odsvetuje uporabo kondomov.*

Pisec je po mojem mnenju upravičeno kritičen do Cerkve, saj govorijo eno, delajo pa drugo. Trdijo, da homoseksualnost ni sveta in je greh, po drugi strani pa je splošno znano, koliko primerov ravno homoseksualnosti je v duhovniških vrstah. Menim, da je pisec članka kritičen do te inštitucije, svojo jezo in bes pa vedno podkrepi s primeri. Mislim, da bi šlo v sestavku zares lahko za obliko neprimerne komunikacije s strani avtorja, vendar sovražni govor vseeno tega ne bi mogla imenovati.

Zakonik, laži in prevare (30. 3. 2012)

Pričujoč članek je po mojem mnenju nastal pod močnim vtisom padca referendumu družinskega zakonika. Avtorica, ki se odkrito spogleduje z zakonikom, jasno kritizira in obtožuje nekatere posameznike. Najprej se loti prvaka SDS-a, Janeza Janše, ki mu očita, da govori eno, dela pa drugo. Kot nasprotnik zakonika se zavzema za tradicionalno obliko družine, ki pa je mogoča le ob sklenitvi zakonske zveze obeh partnerjev. V naslednjem odstavku avtorica obtožuje Janšo, da ima nekaj zunajzakonskih otrok, kar se ji zdi za malo, ko pa zagovarja Janša zakonsko zvezo. Uporabi besedo *zaploditi*, ki je običajno povezana z živalskim razmnoževanjem, torej ima izraz v danem kontekstu negativno konotacijo. Janšo naslovi z *dotični gospod*, ga ne imenuje. *Najprej smo se zdrznili, ko smo v poročilih spremljali posnetke oddajanja glasovnice Janeza Janše, ki pridno menja lokacije svojih volišč – nekoč na Bovškem, tokrat pred voliščem z idiličnim vaškim ozadjem v okolici Velenja – in ki je povedal, da danes družinski zakonik sicer ni najbolj pomembna tema, je pa pomembna za naš jutri. Poleg tega se dotičnemu gospodu, ki je dve tretjini svojih otrok zaplodil v zunajzakonski zvezi, zdi, da z otroci ne smemo eksperimentirati.*

V nadaljevanju se avtorica sicer zave nepopolnosti zakonika, manko katerega vidi v golem dejstvu, da bi bil idealen zgolj v primeru, ko ne bi razlikoval med ljudmi na podlagi njihove seksualne orientacije. Hkrati poudari, da so za nastalo paniko v zvezi z zakonikom krivi nasprotniki, ki so s svojo paranojo pred njim prestrašili peščico neodločenih, da so se ti posledično odločili v prid pristašem tradicionalne oblike družine. *Ta seveda ni idealen, če bi bil, namreč ne bi razlikoval med ljudmi na podlagi njihove spolne usmerjenosti, a med nasprotniki zakonika je očitno zavladala dovoljšnja panika, da jim je uspelo prestrašiti še tisto peščico, ki se je vseeno odločila glasovati.*

Tudi slednji odstavek je pomenljiv, saj je avtorica cinična do udeležencev predreferendumske debate, na kateri naj bi sodelovalo dvajset ljudi preveč, torej večina udeležencev, ki jih označi za *pobesnele govorce*. Izpostavi gospo Vilčnik, za katero pravi, da je že poprej *klatila* stvari. Uporabila je to slabšalno besedo z namenom pokazati, da se z njenim govorjenjem ne strinja. Ne le, da je *čudne stvari klatila*, po avtoričinem mnenju je celo pretirano gestikulirala, saj je sogovornika utišala kar z roko; to pa gospe, ki se v poslovnem življenju ukvarja prav z mediji, nekako ne pritiče, je mnenja avtorica sestavka. Cinično se pošali, ko navrže, da se v njenih delavnicah bralci lahko naučimo *gledati s ta »belimi«* ter *renčati čez zobe*. *O četrtkovi predreferendumski televizijski debati, v kateri je sodelovalo vsaj 20 ljudi preveč, niti nočemo pretirano razmišljati, saj toliko pobesnelih govorcev že dolgo nismo videli na kupu. Nam je pa seveda najbolj v spominu ostala Vesna Vilčnik, ki je čudne stvari klatila že v Pogledih Slovenije, tokrat pa je vodjo kampanje za zakonik Miho Lobnika utišala kar z roko. Ni kaj, če se želite naučiti bogu ljube komunikacije, jo ta gospa obvlada, saj ima odprt svoj s. p., ki, sodeč po njeni spletni strani, ponuja tudi delavnice na temo »soočanja in sodelovanja z mediji«. Tam vas zagotovo nauči, kako renčati čez zobe in gledati s ta »belimi«, medtem ko vam Vida Petrovčič zastavlja povsem nedolžna vprašanja.*

Razvidno je, da je padec zakonika avtorico razburil, razjezil in razžalostil, zato se je razmeroma kritično lotila tistih, ki bi naj po njenem še posebej pripomogli h končnemu izidu referenduma.

8.4 Poimenovanje istospolnih

V zadnjem delu analize sem želela izpostaviti, kako zelo se poimenovanja istospolnih med izbranimi članki razlikujejo, odvisno od tega, kdo jih izreka. Opozorila bi na neupravičeno enačenje popolnoma različnih pojmov, praks oziroma dejanj, ki jih privrženci

konservativnejše strani ali ne ločijo ali namerno ne razlikujejo, vsekakor pa jih uvrščajo pod skupno nad temo – istospolnost.

fantek, punčka	lastno poimenovanje avtorice članka
imeti nekoga za tretjega prijatelja	mnenje anketiranca
gej	lastno poimenovanje avtorjev in avtoric članka
homoseksualec	lastno poimenovanje avtorjev in avtoric članka
pokvarjena banda	namerni paradoks avtorja članka
posebna skupina oz. ljudje	avtor članka citira poslanca SDS-a
istospolni = posebnež = privilegiranec = tajkunist = »vladajoča dildoeleta« = ta, ki kazi narodno substanco = ta, ki uničuje Slovenijo = komunist	avtor članka govori, na kakšen način razmišljajo nasprotniki zakonika in enačijo spolne prakse, ki so nezdružljive.
homoseksualec, pedofil, zoofil	avtorica članka pove, kako razmišljajo poslanci in enačijo te tri pojme
nasprotnik, sovražnik, homoseksualec, pederast, sodomit, moralni izvržek, naravni izrodek, izrodek narave	avtorica članka razloži vidik fundamentalistov (ne glede na njihov nazor), ki enačijo različne pojme in prakse
osrednja grožnja človeštvu, zahrbtna in nevarna grožnja skupnemu dobremu, napad na stvarstvo, uničevanje božjega dela, grožnja človeštvu	avtor članka povzema in citira papeža
tumor družbe	avtor povzema zagovornika tradicionalne oblike družine
peder, lezba	z ekspresivnima izrazoma želijo avtorji in avtorice pritegniti bralčevo pozornost
lezbijka	lastno poimenovanje avtorice
prašiči, krave, koze, kozli	avtorjevo povzemanje in citiranje cerkvenega dostojanstvenika
drugačne družine	lastno poimenovanje avtorja članka

8.5 Sklep

Pričakovala sem več ideološko angažiranih člankov o pripetljaju z revijo Cicibana ter o aferi bulmastifi, prav tako nekoliko več močnejših čustev ter subjektivnih sestavkov ob padcu referendumu o družinskem zakoniku.

Avtorji člankov, ki simpatizirajo z napredno vejo, so nemalokrat opozarjali na degradacijo drugače mislečih s strani desne politične veje, opozarjali pa so celo na sovražne izjave najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov.

Že sami strokovnjaki s področja sovražnega govora si niso enaki o njegovi obči definiciji, na kar nakazuje množstvo opredelitev pri nas in v svetu, prav tako so kompetentni novinarji ves čas v dilemi, kaj je še primerno objaviti in kaj se že spogleduje s spornim sovražnim govorom. Nekateri celo menijo, da na spletu sovražnega govora ni in je debatiranje o slednjem čisto brezpredmetno. Ker je toliko raznoterih definicij sovražnega govora ter različnih vidikov le-tega, se tudi jaz ne štejem med tiste, ki bi lahko razločila med vsemi spornimi oblikami komunikacije, ki je bila prisotna v besedilih, ki sem jih analizirala. Na podlagi povedanega sem ugotovila naslednje: zasledila sem precej ironičnih, ciničnih in sarkastičnih besed, besednih zvez in stavčnih struktur, ki so jih zapisali Mladinini avtorji na račun konservativne desnice in njihovega pogleda na istospolno usmerjene. Prisotna so bila tudi smešenja in uporaba slabšalnih besed. Kritike so bile večkrat grobe, nekatere podane celo v obliki na videz nedolžnih šal. To lahko predstavlja nevarnost, saj se na tak, subtilen način sovražni govor rodi in lahko začne širiti med ljudmi. Menim, da je šlo bolj kot za (kaznivi) sovražni govor za neprimerni (nespodobna raba jezika, žalitve) in nesprejemljivi. Preko citiranih ali povzetih izjav (ki jih je zapisal avtor Mladine) tradicionalne, konzervativne strani sem ugotovila, da pripadniki desne veje večkrat povsem neupravičeno enačijo homoseksualce s sodomiti ter pedofili, nemalokrat pa jih degradirajo s premišljeno izbranimi izrazi.

Le v dveh primerih si sama upam trditi, da je šlo za obliki sovražnega govora, in sicer v prvem analiziranem članku (*Še enkrat o družini in gejih*), kjer avtorica pripadnike desne struje primerja z nacisti. Torej gre za sovražni govor, ki ga je širila avtorica kot pripadnica leveice proti pripadnikom desnice. V drugem primeru (*Hinavščina*) pa, menim, gre prav tako za sovražni govor, vendar je tu ravno obratno, sam papež napada istospolne ter jim očita *osrednjo grožnjo človeštvu ter napad na stvarstvo*.

Ožje gledano, (kaznivega) sovražnega govora, ki bi hujskal k fizičnemu nasilju nad marginalne skupine, nisem zasledila. Če pa se osredotočim na žaljenje, zmerjanje,

degradiranje in posmehovanje, lahko tako pri levičarski Mladini kot pri pripadnikih desnice najdem nekakšne zametke sovražnega govora. Ker pa definicija sovražnega govora na pravni ter sociološki ravni ni enotna, težko stojim za besedami, da sovražni govor je prisoten. Raje ostanem na varnem območju in rečem, da je večinoma zaslediti neprimeren ter nesprejemljiv govor, morda še napadalni.

9. Zaključek

Preden sem se lotila raziskovanja v okviru diplomske teme se nisem zavedala, kako zelo nestrpen narod smo Slovenci. Ob prebiranju člankov ter samoiniciativnih pregledovanj spletnih komentarjev (četudi niso vključeni v moje diplomsko delo) zgolj za občutek sem se največkrat zgrozila, saj takšne nestrpnosti in sovražne nastrojenosti nisem pričakovala.

Zaradi neenotne in netočne definicije, kaj sovražni govor je, vlada med ljudmi zmeda, nejasnost in nevednost glede opredelitve tega termina. Gre za izredno zmuzljiv pojem, ki ga težko ločimo med spornimi oblikami komunikacijske prakse. Prva prepreka, ki bi dovolila pojem razumeti enoznačno, je dejstvo, da je sovražni govor težko razmejiti od svobode govora. Sicer pa največjo težavo predstavlja neprekrivnost pravnega ter sociološkega vidika sovražnega govora. Pravno gledano gre za ožji pojem, osredotočen na preganjanje marginalnih skupin (in ne posameznikov) ter na poziv k fizičnim obračunom. Družboslovni vidik pa pojem jemlje širše, kjer je glavni cilj prakse sovražnega govora človeka ponižati, omalovaževati, sramotiti, prestrašiti, razpihovati nasilje nad njim, povzročiti, da se počuti slabo ter manjvredno. Ravno zaradi takšne nepopolne in neenotne definicije sem imela sama nemalo težav z lastno opredelitvijo, za kakšno obliko sovražne komunikacije gre, če gre, v člankih spletne Mladine.

S kritično diskurzivno analizo sem v prispevkih iz spletne Mladine odkrivala v prvi vrsti avtorjevo ideološko vpetost v sestavke, kot drugo pa me je zanimalo, za kakšno obliko sporne komunikacije v člankih je šlo, je bil to pretežno (kaznivi) sovražni govor, morda zgolj neprimeren, nesprejemljiv ali napadalni govor.

Prišla sem do naslednjih zaključkov: ker so avtorji Mladine odkriti simpatizerji z levo politično strujo, torej tisto, ki zagovarja enakost med ljudmi, svobodo ter bratstvo, se je njihova ideološka podstava nazorno kazala v analizi člankov. Ker je bilo moje delo analizirati interpretativne članke, se je kritika levičarskih Mladininih avtorjev kazala še močnejše, saj so nemoteno izražali svoja čustva, kritike in nazore do desne strani, torej tiste, ki je

konservativnejša, ohranja tradicijo in stremlji k klasični obliki družinske celice. Na tem mestu želim potrditi hipotezo iz uvoda, da (leva) ideologija močno vpliva na sporočevalčevo upovedovanje. Kakor sem predvidevala že v začetku, potrjujem drugo hipotezo, da avtorji sestavkov niso širili sovražnega govora nasproti istospolni družbi, saj sami pripadajo naprednejšemu in bolj liberalnemu toku, ki enakost med ljudmi, torej enakovrednost homoseksualcev heteroseksualcem, pozdravlja. Zaradi družboslovne in pravne neprekrivne opredelitve sovražnega govora dam sama težko enoznačen odgovor na obe zadnji hipotezi glede prisotnosti sovražnega govora v besedilih. Če izhajam iz družboslovnega vidika, kjer se kot sovražni govor obravnava že vsakršno žaljenje, zmerjanje ter vsaka oblika napadalnega govora, lahko potrdim hipotezo iz uvoda, da je bil sovražni govor (kakor tudi druge sporne oblike komunikacije) prisoten pri tvorjenju sporočil ustvarjalcev Mladine, ki je bil naperjen proti desničarsko usmerjeni publiki ter njihovem pogledu na homoseksualno tematiko. Če še vedno izhajam iz istega vidika, lahko na enak način potrdim še zadnjo hipotezo: v analiziranih člankih sem zasledila sovražni diskurz tudi iz ust konservativnejše strani, naperjen proti zagovornikom zakonika in istospolnosti, ki ga je bralcu preko citatov pripadnikov desno usmerjenih tradicionalistov podal avtor Mladine. Vendar, če sedaj izhajam iz kazensko-pravnega vidika, lahko obe moji zadnji hipotezi ovržem, saj pravni vidik zahteva, da se s sovražnim govorom poziva k fizičnemu nasilju, prav tako pa je (kaznivi) sovražni govor preganjan po 297. členu Kazenskega zakonika (2012). Zato raje ostanem na varnem polju in zatrdim, da je v sestavkih spletne Mladine večinoma zaslediti neprimeren ter nesprejemljiv govor.

10. Literatura in viri

Bergoč, Simona. Metodološka infrastruktura slovenističnega jezikoslovja: primer kritične analize diskurza (KAD). *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*. Ur. Marko Stabej.

Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2009. 49–55. Dostopno prek:

<http://www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp28/Bergoc.pdf> (10. 6. 2015)

Bobbio, Norberto. *Desnica in leвица*. Razlogi in pomeni političnega razlikovanja. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1995.

Campos Ferreira, Raphael idr. Kriteriji za prepoznavanje sovražnega govora v jeziku: študija primera. *Teorija in praksa*, let. 49, št. 1 (2012), 204–215.

Dijk, Teun A. van. *Discourse semantics and ideology*. 1995. Dostopno prek:

<http://www.discourses.org/OldArticles/Discourse%20semantics%20and%20ideology.pdf> (9. 6. 2015)

---. *Discourse, racism and ideology*. La Laguna: RCEI Editiones, 1996.

---. *Critical Discourse Analysis*. 2001. Dostopno prek:

<http://www.discourses.org/OldArticles/Critical%20discourse%20analysis.pdf> (10. 6. 2015)

---. *Ideology and discourse analysis*. 2006. Dostopno prek:

<http://www.discourses.org/OldArticles/Ideology%20and%20discourse%20analysis.pdf> (10. 6. 2015)

Dolar, Mladen. Ideologija in slovenstvo. *Ideologije v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj*. Ur. Aleksander Bjelčević. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2012. 62–67.

Dostopno prek: <http://www.centerslo.net/files/file/ssjlk/48%20SSJLK/dolar.pdf> (20. 6. 2015)

Družinski zakonik. 2011. Dostopno prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/DZak-sprejet-16-6-11.doc (15. 7. 2015)

Družinski zakonik. 2012. Dostopno prek: <http://druzinskizakonik.net/> (15. 7. 2015)

Erjavec, Karmen. Novinarsko opredeljevanje in razumevanje sovražnega govora. *Teorija in praksa*, let. 49, št. 1 (2012), 95–111.

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin – Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. 1994. Dostopno prek:

<http://www.varuh-rs.si/index.php?id=108> (9. 7. 2015)

Ferbežar, Ina in Marko Stabej. Razumeti razumevanje. *Jezik in slovstvo*, let. 53, št. 1 (2008), 15–31.

Gorjanc, Vojko. Diskurz slovenskih spletnih forumov – dokončen pokop strpnosti? *Večkulturnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj*. Ur. Marko Stabej. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2005. 20–29.

Gorjanc, Vojko in Alenka Morel. V zagovor kritične analize diskurza. *Družbena funkcijskost jezika: (vidiki, merila, opredelitve)*. Ur. Andreja Žele. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2013. 141–147. Dostopno prek:

<http://www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp32/zbornik/Gorjanc.pdf> (10. 6. 2015)

Hanžek, Matjaž. Razmišljanja o sovražnem govoru. *Dialogi*, let. 42, št. 5/6 (2006), 30–36.

Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). Ur. l. RS 50/2012. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2012-01-2065> (21. 5. 2014)

Kodeks Društva novinarjev Slovenije. Dostopno prek: <http://novinar.com/drustvo/onas/dokumenti/kodeks/> (14. 7. 2015)

Košir, Manca. *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988.

Kovačič, Blaž. Pravni vidiki sovražnega govora. *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti 01*. Ur. Brankica Petković. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2001. 177–198. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/nestrpnost/porocilo/01/> (9. 6. 2015)

Leskošek, Vesna. Pedofile na vile? *Dialogi*, let. 42, št. 5/6 (2006), 37–44.

Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah – International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=104> (9. 7. 2015)

Milosavljevič, Marko. Regulacija in percepcija sovražnega govora: analiza dokumentov in odnosa urednikov spletnih portalov, *Teorija in praksa*, let. 49, št. 1 (2012), 112–130.

Mladina. Dostopno prek: www.mladina.si (4. 2. 2015)

Poler Kovačič, Melita in Igor Vobič. Poročanje o sovražnem govoru poslancev v luči novinarske (ne)objektivnosti. *Teorija in praksa*, let. 49, št. 1 (2012), 131–148.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (Posodobljeno: 7. 8. 2015). Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (4. 2. 2015)

Splošna deklaracija človekovih pravic – Universal Declaration of Human Rights. 1948.

Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102> (9. 7. 2015)

Temnik, Katja. *Kritična diskurzivna analiza blogov slovenskega predsednika dr. Janeza Drnovška*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2009.

Toš, Niko. Ideološka strukturiranost volilnega telesa. *Teorija in praksa*, let. 29, št. 3–4 (1992), 211–224.

Ustava Republike Slovenije (URS). Ur. l. RS 33/1991. Dostopno prek: <http://www.us-rs.si/media/ustava.republike.slovenije.pdf> (19. 12. 2014)

»Večina spletnih komentatorjev ne ve, kaj je sovražni govor«. Intervju s Karmen Erjavec na Multimedijški center RTV Slovenija. Dostopno prek: <http://www.rtv-slo.si/uspesna-slovenija/vecina-spletnih-komentatorjev-ne-ve-kaj-je-sovrazni-govor/323101> (12. 7. 2015)

Vehovar, Vasja idr. Zaznava sovražnega govora na slovenskem spletu. *Teorija in praksa*, let. 49, št. 1 (2012), 171–189.

Verč, Jurij. Kaj je levica? *Phainomena*, let. 18, št. 70/71 (2009), str. 145–159.

Verschueren, Jef. *Razumeti pragmatiko*. Ljubljana: Založba *cf, 2000.

Vezjak, Boris. Dva primera obrambe »sovražnega govora«. *Dialogi*, let. 42, št. 5/6 (2006), 45–50.

Zakon o medijih (ZMed-UPB1). Ur. l. RS 110/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666> (22. 5. 2014)

Završnik, Aleš. Regulacija sovražnega govora: kriminološki in kazenskopравни vidik. *Dialogi*, let. 42, št. 5/6 (2006), 51–73.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 10. februar 2016

Eva Vivian Štubelj